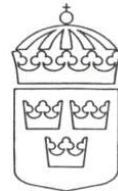

Riksdagens protokoll

1992/93:106

Torsdagen den 6 maj

Kl. 12.00–15.47

Protokoll
1992/93:106

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 29 april.

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1992/93:197 till socialutskottet

3 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 5 maj

Företogs till avgörande socialutskottets betänkanden 1992/93:SoU19, SoU21 och SoU24, finansutskottets betänkande 1992/93:FiU26, skatteutskottets betänkande 1992/93:SkU32, justitieutskottets betänkande 1992/93:JuU29, lagutskottets betänkanden 1992/93:LU42 och LU43 samt utbildningsutskottets betänkande 1992/93:UbU12 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 105).

Socialutskottets betänkande SoU19

Mom. 1–3 (kooperativs betydelse, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 130 för reservation 1 av Bo Holmberg m.fl.

Mom. 4, 7, 8, 9, 11, 17 och 28 (9 § andra stycket förslaget till lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 14 för det av Rolf L Nilsson under överläggningen framställda yrkandet. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (daglig verksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 166 röster mot 131 för reservation 2 av Bo Holmberg m.fl.

Mom. 14 (avvecklingen av vårdhem m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 130 för reservation 3 av Bo Holmberg m.fl.

Mom. 29 (färdtjänst)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 128 för reservation 4 av Bo Holmberg m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls

Socialutskottets betänkande SoU21

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande SoU24

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU26

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU32

Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande JuU29

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU42

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU43

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande UbU12

Mom. 1 (avslag på proposition 1992/93:158)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 12 för meningsyttringen av Björn Samuelson.

Mom. 5 (studiebidrag för studier utomlands)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Stefan Kihlberg – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (hemkommunens skyldighet att betala ersättning för IB-utbildning)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 131 för reservation 2 av Lena Hjelm-Wallén m.fl.

Christer Lindblom (fp) anmälde att han avsett rösta ja men markerats vara frånvarande.

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att jordbruksutskottets betänkanden JoU20, JoU21 och JoU22 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

4 § Vissa frågor rörande jordbruket och trädgårdsnäringen

Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande

1992/93:JoU20 Vissa frågor rörande jordbruket och trädgårdsnäringen (prop. 1992/93:183).

Anf. 1 ÅKE SELBERG (s):

Fru talman! Riksdagen skall nu åter ta ställning till viktiga frågor när det gäller jordbruksnäringen. Jordbruket och jordbrukets villkor diskuteras ofta i kammaren. Det förs också en livlig diskussion ute i samhället och i bygderna.

Det beror delvis på att regeringen inte har lagt fast en långsiktig jordbrukspolitik. Det finns en stor ryckighet i besluten. Det är också till stor skada för näringen, som jag påtalat vid flera tillfällen tidigare.

I dag skall vi diskutera och fatta beslut om åtgärder för en fortsatt anpassning av det svenska jordbruket till EG. Det handlar om förslag om sänkta referenspriser för kött och ägg. Det handlar också om sänkta direktbidrag till mjölkproduktionen och om exportstöd. Sist men inte minst skall vi fatta beslut om stödet till jordbruket i norra Sverige.

Vi kan konstatera att regeringens proposition nr 183, där alla dessa förslag presenteras, i stora delar var överspelad redan innan den behandlades i jordbruksutskottet. Den borgerliga majoriteten i utskottet har genom sitt beslut att höja spannmålspriset förändrat förutsättningarna för animalieproduktionen så mycket att det inte går att ta ställning till vare sig direktbidraget till mjölkorna eller referenspriserna för kött och ägg. Produktionskostnaderna har stigit, men hur mycket vet vi ännu inte.

Vi socialdemokrater vill inte fatta beslut utifrån ett underlag som inte är korrekt. Regeringen bör därför komma tillbaka till riksdagen med ett nytt förslag avseende direktbidrag och referenspriser och en redovisning av bakgrunden till de prisnivåer som då blir aktuella.

Vi socialdemokrater tycker också att det är viktigt att skapa goda förutsättningar för exporten av svenska kvalitetslivsmedel. Därför har vi också ställt upp och anslår medel till detta i vår motion. Det sade vi redan i motionen med anledning av budgetpropositionen. Vi tycker att industrin själv skall ta det största ansvaret. Vi vill också klart säga ifrån att det är export av förädlade livsmedelsprodukter som skall stödjas och inte s.k. bulkvaror. Därför avvisar vi regeringens förslag att 100 miljoner kronor förs över från

RÅK-kassan till statsbudgeten för att sedan föras över till det temporära exportsystemet för nöt- och griskött.

Det är inte där de framtida exportmöjligheterna kommer att finnas för svensk livsmedelsindustri. Det är, som jag tidigare har sagt, med de förädlade kvalitetsprodukterna som vi har en chans att komma in på den europeiska livsmedelsmarknaden. Därför skall vi naturligtvis sätta in stödet där.

Stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i Norrland har varit en ständig följetong. I stort sett varje år har vi debatterat detta. Där måste jag konstatera att jordbruksministern gör tempo tillbaka och att de borgerliga truperna i övrigt är på en oordnad reträtt.

Skillnaden mot den förra mandatperioden är stor. Då var det kraftig framryckning. Inga hinder, vare sig ekonomiska eller andra, stod i vägen för de förslag som då lades fram. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning för att lägga fast grunderna för utformningen av Norrlandsstödet. Utredningen presenterade också ett förslag. Där var samstämmigheten relativt stor.

I 1990 års livsmedelspolitiska beslut fastställdes en lönsamhetsgaranti för Norrlandsjordbruket. Därefter har det beslutats att den genomsnittliga lönsamheten under perioden 1 juli 1989–31 juni 1990 skall vara grunden för denna lönsamhetsgaranti. Man fastställde också hur lönsamhetsberäkningarna skulle göras.

Den nivå som i propositionen föreslås ligga till grund för beräkningen av Norrlandstödet bygger inte på ett kalkylmässigt underlag. Därför är det ett avsteg från riksdagens tidigare beslut. Förslaget innebär dessutom att villkoren för det norrländska jordbruket förändras.

Det är illa nog för Norrlandsbönderna, men det är även av andra skäl inte ett bra förslag. Nu pågår förhandlingarna om villkoren för ett svenskt medlemskap i EG. Det är för Sveriges del mycket viktigt att få förståelse för hur nödvändigt det är med ett regionalpolitiskt stöd. Att då, som regeringen och utskottsmajoriteten nu gör, signalera att det regionalpolitiska stödet kan sänkas skapar inga goda förutsättningar för framgång i förhandlingarna.

Vi delar jordbruksministerns syn på vilka kriterier som skall ligga till grund för statens rådgivning till lantbruket. Men vi anser att det är svårt att skilja på den rådgivning som är knuten till myndighetsutövning och den övriga rådgivningen. Den beräknas för övrigt utgöra endast ca 10 % av den totala rådgivningen. Man kan ju fundera på om det är värt besväret.

Vi motsätter oss inte regeringens förslag, men vi tycker ändå inte att propositionen är tillräckligt tydlig på denna väsentliga punkt. Vi förutsätter därför att det regleringsbrev som kommer att utfärdas efter riksdagens beslut blir mycket tydligt på den här punkten.

Fru talman! En annan fråga som också finns med i betänkandet och i propositionen handlar om trädgårdsnäringens framtida möjligheter. Det är en viktig näring som vi också bör ge så goda förutsättningar som möjligt. Vi delar regeringens uppfattning att näringen behöver det föreslagna stödet till utveckling av marknadsprognoser, introduktion av ny teknik samt för att effektivisera marknadssidan.

Jag tycker att dagens förhållanden är märkliga. Odlarna kan i dag få ca 1:25 kr per kilo för frukt som kostar 70–90 öre att plocka. Marginalen kan

alltså uppgå till högst ca 50 öre per kilo. Affärerna tar däremot ut ett pris som är 4 – 5 kr högre än för de importerade varorna.

Många fruktodlare har det i dag mycket bekymmersamt. Man går i konkurs, man säljer sina odlingar och man överger i många fall produktionen. Jag tycker därför att det är viktigt att man stöder trädgårdsnäringen.

Dessa frågor har också tagits upp i ett flertal motioner. Det kan nu konstateras att de stödåtgärder som tidigare beslutats är otillräckliga. Vi socialdemokrater bedömer situationen som mycket allvarlig, varför vi tycker att det är tillfredsställande att ett enigt utskott nu föreslår att behovet av en snabbutredning skall ges regeringen till känna. Det är viktigt att understryka att denna utredning måste arbeta snabbt, så att näringen inte hinner ta för stor skada.

Fru talman! Mot bakgrund av vad jag här har anfört vill jag yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna 2, 4, 5, 7 och 8.

Anf. 2 CHRISTER WINDÉN (nyd):

Fru talman! Det livsmedelspolitiska beslutet 1990 innebar att förutsättningarna för jordbruket förändrades radikalt. Bönderna ställdes inför en helt ny situation men anpassade sig relativt snabbt till avreglering och marknadsanpassning, och de ställde sig bakom omställningsprogrammet, såsom detta utformades.

Men redan 1991 ändrades förutsättningarna igen på grund av den svenska ansöknings om medlemskap i EG. Denna gång handlade det till en viss del om en återgång till en reglering som liknade den som man beslutat sig för att gå ifrån.

Tiden sedan dess har karakteriserats av ständiga lappkast i jordbrukspolitiken. Den enskilde bonden har inte vetat vad som gällt från stund till annan. Regeringen tillsatte en omställningskommission som fick i uppdrag att stegvis anpassa den svenska jordbrukspolitiken till EG:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP. Den genomförde också detta uppdrag, vars resultat redovisades i ett antal betänkanden. Regeringen har emellertid valt att inte följa förslagen, utan i stället har alla de propositioner som framlagts under den tid som jag har suttit i riksdagen, dvs. under den pågående mandatperioden, på viktiga punkter för den enskilde bonden innehållit uttryck som "i avvaktan på" och "jag avser att återkomma".

Jag anser att regeringen vid detta tillfälle borde ha följt Omställningskommissionens förslag eller, om man hade för avsikt att inte göra det, skulle ha utarbetat en långsiktigt trovärdig strategi som hade gjort det möjligt för den enskilde bonden att ha en längre framförhållning för sina beslut.

Ett typiskt exempel på hur svårt det kan vara att vara bonde är när man kommer med ett förslag till en 15-procentig träda efter det att höstsådden redan är gjord och vårsådden förmodligen redan är planerad. Att lägga fram ett sådant förslag vid en sådan tidpunkt anser jag vara alldeles fel. Det går inte att bedriva en vettig verksamhet i någon bransch, om man inte har möjlighet att ha en viss framförhållning.

Jag lade märke till att Åke Selberg hade åsikten att regeringen borde ha haft en långsiktig strategi, vilket den alltså inte haft. Jag tycker att det är utmärkt, och jag inbjuder Åke Selberg att rösta för min reservation.

En annan sak i detta betänkande som jag har reagerat mot, liksom flera gånger tidigare, även om jag då inte har uttryckt mig lika kraftfullt i en motion som den här gången, gäller begreppet "konkurrenskraftigt jordbruk". Vad menar man egentligen när man använder uttrycket "konkurrenskraftigt jordbruk"? Ingen förklarar ju vad det betyder. Jag har inte reserverat mig mot utskottets betänkande i detta avseende, eftersom jag tycker att man har ansträngt sig för att skriva positivt, men det borde ha kunnat göras mycket bättre.

Att ett konkurrenskraftigt jordbruk innebär att det är kostnadseffektivt inom sitt område är kanske självklart för alla som har insikter i marknadsföring, men ingalunda för alla andra. Det borde ha skrivits mycket tydligare om detta än vad som skett i betänkandet.

Just kostnadseffektiviteten är det som är viktigt för svenska bönders förutsättningar att ta till vara sina möjligheter i en situation där vi inte längre har några gränser mot EG. Den enskilde bonden har en annan situation än alla andra näringsidkare. Alla andra näringsidkare kan själva i mycket stor utsträckning bestämma sina priser, men det kan inte en bonde. Han är helt i händerna på inköpsmonopolens godtycke och begränsas av politiskt bestämda referenspriser och inlösenpriser.

Om bonden inte kan ändra på sin egen prisnivå måste han för att kunna konkurrera på lika villkor ha någorlunda likartad kostnadsnivå som sina konkurrenter. Annars är talet om konkurrens på lika villkor bara en chimär. Det är så självklart att det egentligen inte skulle behöva påpekas, men jag har till min förfäran upptäckt att jag inte har fått den minsta förståelse för denna typ av tänkande i utskottet.

Jag menar att den utredning som regeringen skall ge Livsmedelsekonomiska samarbetsnämnden i uppdrag att utföra och som skall avse kostnadsnivåerna inom den svenska livsmedelsförsörjningen inte bara skall analysera var det finns felaktigheter i kedjan från partiprissidan och fram till butikspriset. Det vet vi redan i stor utsträckning. Det är ingen hemlighet, utan det finns en mängd utredningar som har visat på detta.

Utredningen skall i stället ges ett större mandat att se på hela livsmedelskedjan, från ax till limpa eller från primärproduktion till butiksdiskarna. Man skall inte bara analysera var felen ligger, utan det viktigaste är att komma med förslag till åtgärder för att komma till rätta med felaktigheterna. Det är den absolut viktigaste punkten när det gäller att se till att svenskt jordbruk skall få en chans att klara sig i Europa.

Vår skattenivå är t.ex. redan sådan att man vid en jämförelse mellan skatter och avgifter på en kasse matvaror i Sverige, Tyskland och England finner att de i Sverige uppgår till 60,9 % men i Tyskland till 33,7 % och i England endast till 32,3 %.

Den svenske bonden måste vara oerhört kostnadseffektiv för att kunna klara en sådan situation. Hela livsmedelsindustrin kommer att vara beroende av detta. Ingen tror väl på fullt allvar att om en svensk livsmedelsindustri inte är konkurrenskraftig i Sverige, skall den ändå klara att konkurrera i något annat land? Att man skall vara stark på hemmaplan är axiom nr 1 inom marknadsföring.

Jag vill något gå in på stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra

Sverige. I propositionen anfördes: "I 1990 års beslut slås fast att lönsamheten i jordbruket i norra Sverige inte skall tillåtas sjunka nämnvärt till följd av avregleringens effekter." Samtidigt avskaffar man låsningen till ett typjordbruk i Mellansverige och uttalar att man vid beräkningen av lönsamheten skall utgå från täckningsgraden.

Fru talman! Täckningsgraden är skillnaden mellan intäkter och kostnader. Om jag får garanterad lönsamhet uttryckt i täckningsgrad, spelar det ingen roll vilka kostnader som jag har. De personer som har uttryckt sig på detta sätt har inte ställt några krav på effektivitet och rationalisering. Det är fullständigt meningslöst.

Jag menar att när Sverige befinner sig i en sådan situation som den vi har för närvarande och man ställer stora krav på alla andra näringsidkare och på enskilda individer, när arbetslösheten ökar, allt detta som alla känner till och jag inte behöver repetera, är det väl inte mer än rimligt att ställa samma krav på jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige? Det skriver utskottet nästan inte ett dugg om i betänkandet, och det tycker jag är mycket dåligt. Man bara avfärdar det med några få rader.

Jag har dessutom sagt att det förekommer mycket fusk. Exempelvis kör man med slaktdjur långa sträckor från icke stödberättigade områden för att på ett otillbörligt sätt kunna utnyttja Norrlandsstödet. Det har utskottet skrivit litet grand om, och det är jag ganska nöjd med, men däremot ingenting om den andra biten. Jag skulle gärna vilja höra Lennart Brunander förklara för mig hur han hade tänkt sig att det skulle bli, med tanke på den skrivning som utskottet gör.

Om jag har några sekunder kvar, fru talman, skulle jag vilja uttrycka min tillfredsställelse över att utskottet har skrivit så positivt med anledning av mitt motionsyrkande om utbildningen vid lantbruksskolorna.

Jag anser att jordbrukarnas roll i framtiden kommer att förändras ganska kraftigt. Det betyder att de blir mera hänvisade till att ha sidoinkomster från näringsgrenar som ligger nära jordbruksnäringen, t.ex. sådant som är förknippat med turism, energi och hantverk. Jag anser att lantbruksskolorna måste fånga upp detta på ett bättre sätt än de har gjort hittills, och jag är tacksam för att utskottet delar den uppfattningen.

Slutligen, fru talman, yrkar jag bifall till samtliga av Ny demokratis reservationer.

Anf. 3 JAN JENNEHAG (v):

Fru talman! Förste talaren i det här ärendet, Åke Selberg, berörde jordbrukets lönsamhet i norra Sverige. Enligt 1990 års livsmedelspolitiska beslut skall den hållas på samma nivå som 1989/90. Det förutsätter förstås att stödet räknas upp.

Regeringen föreslår en oförändrad stödnivå, alltså ingen uppräkning. Socialdemokraterna kommer fram till en stödnivå som ligger drygt 70 miljoner kronor över regeringens förslag. Vänsterpartiet ligger på det dubbla, ett belopp som närmar sig 150 miljoner. Det kravet finns också i en motion av John Andersson.

Om man då tittar på vilka beräkningar som ligger till grund för den slutsats som Vänsterpartiet och John Andersson kommer fram till, finner man att

Prot. 1992/93:106
6 maj 1993

*Vissa frågor
rörande
jordbruket och
trädgårdsnäringen*

Jordbruksverket tycker att stödet bör öka med omkring 75 miljoner kronor, och det är väl på den nivån som den socialdemokratiska uppfattningen hamnar. Men vi bör också kompensera jordbruket för de tidigare genomförda minskningarna av det generella djurbidraget.

EG-förhandlingarna, som gäller regionalpolitiskt stöd till jordbruket, gynnas heller inte om stödet i realiteten sänks redan nu.

Bollandet med ett antal miljoner hit och dit har naturligtvis ingen större betydelse för statsbudgeten. Däremot betyder det oerhört mycket för jordbruket i norra Sverige. Där skiljer sig min och Christer Windéns uppfattning åt.

En annan fråga som behandlas i propositionen är statens medverkan i rådgivningen till jordbruket. Den sker till stor del genom länsstyrelsernas lantbruksenheter. Vad som nu föreslås är att rådgivningen skall begränsas till att omfatta sådant som har med myndighetsutövning att göra. Produktionsteknisk, företagsekonomisk och mer allmän branschmässig rådgivning bör inte ske med statlig hjälp, sägs det i propositionen. Det är utomordentligt svårt att dra en gräns mellan myndighetsanknuten och icke myndighetsanknuten rådgivning. Där kommer det att bli avvägningar som är omöjliga att göra.

Om vi tittar på hur det har fungerat och hur det kan fungera i framtiden också, är det uppenbart att lantbruksenheterens geografiska spridning, goda lokalkännedom och kompetens riskerar att gå förlorad. I det arbete som vi nu står inför är det särskilt viktigt att verksamheten kan ske under offentlig insyn och med en organisation som står fri från kommersiella intressen. Rådgivningens karaktär riskerar att förändras i negativ riktning.

De utbildnings- och informationsinsatser som länsstyrelserna i dag kan göra är i de flesta fall klart samhällsekonomiskt motiverade. Däremot är det naturligtvis tveksamt om man kan säga att de är lönsamma i den meningen att det kommer att finnas organisationer och företag som vill bedriva den här verksamheten.

I det fallet finns det ju likheter med vilken utbildningsverksamhet som helst. Om det icke är lönsamt, kommer rådgivningen icke att ske. Frågan är alltså om den är samhällsekonomiskt eller företagsekonomiskt lönsam. Svaret är att den inte blir lönsam för utbildningsföretag men att den skulle vara lönsam för samhället. De föreslagna förändringarna bör således inte genomföras.

Ytterligare en sak som utskottet har behandlat är getnäringen. En fråga i sammanhanget har att göra med sjukdomstillstånd hos getter. Vi menar att det behövs ett CAE-program. Det berör två sjukdomar hos getter, caprin arthrit och encephalit, som yttrar sig bl.a. i en långsam förlamning hos getterna. Problemet accentueras av att smitta kan spridas också via får.

Utskottet tycker att det här är en veterinärmedicinsk fråga och att riksdagen inte behöver befatta sig med den. Jag tror att det kan ligga mer i detta, men eftersom jag inte själv har någon klar uppfattning i frågan utan behöver studera den ytterligare, avstår jag från att yrka på något i det här stycket.

Fru talman! Givetvis står jag bakom de uppfattningar som har funnits i Vänsterpartiets motioner, som i en del fall sammanfaller med John Anderssons förslag. Men jag avstår från att yrka bifall till dem och ansluter mig till de socialdemokratiska reservationerna 7 och 8.

Anf. 4 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en kort fråga till Jan Jennehag: Anser Jan Jennehag att jordbruket i Norrland skall leva som en verksamhet helt skyddad från de förändrade ekonomiska betingelser som gäller för övriga landet?

Anf. 5 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Om vi menar allvar med den slogan som har varit gängse ganska länge – Hela Sverige skall leva! – är det fråga om en omfördelning inom landet av resurser, liksom vi har accepterat omfördelning av resurser mellan individer. Här är det fråga om ett transfereringssystem som bygger på regionala skillnader.

Svaret på Christer Windéns fråga är ja. Jag är beredd att låta delar av Sverige betala för verksamheter i andra delar av Sverige som annars icke skulle finnas, eftersom det kommer att innebära vinster för samhället som helhet.

Anf. 6 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Betyder det, Jan Jennehag, att det är fullt acceptabelt att stora delar av Sverige kommer att bli som ett slags Skansen, där man lever utan förutsättningar för ekonomiskt motiverad verksamhet och där människors tillvaro helt och hållet skall bygga på de premisser som Jan Jennehag har angivit?

Anf. 7 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Det är raka motsatsen till Skansen, Christer Windén. Låt mig ta ett exempel. Jag väljer medvetet ett exempel som inte har med jordbruket att göra för att förtydliga den pedagogiska effekten.

Flygtrafiken i Sverige anses samhällsekonomiskt lönsam. Det finns få flygplatser som går med vinst. Arlanda går med vinst. Låt oss lägga ned samtliga flygplatser utom Arlanda!

Vi är alltså beroende av delar av verksamheten i landet som kan gå med förlust, men som ändå måste finnas för att systemet som helhet skall gå med vinst. Jag anser att detta resonemang är tillämpligt på jordbruket i norra Sverige.

Anf. 8 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! För att anknyta litet grand till den debatt som fördes alldeles innan jag gick upp i talarstolen vill jag slå fast att jordbruket är en för Sverige samhällsekonomiskt oerhört viktig näring. Men det kanske inte avspeglas i att jordbruket exporterar så enormt stora mängder produkter – även om det inte är oföraktliga kvantiteter och därmed inte oföraktliga mängder pengar som kommer in till landet den vägen.

Jordbruket producerar en mängd varor som vi i annat fall skulle få importera, och det skulle bli en mycket stor belastning för den svenska samhälls ekonomin. Därför är jordbruket en samhällsekonomiskt viktig näring som det finns all anledning att slå vakt om och all anledning att vårda väl.

Jordbruket har ju dessutom en rad andra bieffekter. Det håller landskapet öppet. Jordbrukarna hjälper till att värna den biologiska mångfald som vi

pratar om i många olika sammanhang. Jordbruket är nödvändigt i ett regionalpolitiskt sammanhang för att vi skall kunna hålla hela Sverige levande.

Vi skall ha jordbruk i hela vårt land. Det är utgångspunkten för den politik som vi har fört, och det är utgångspunkten för det som står i betänkandet och i de propositioner som låg till grund för de betänkanden vi behandlat tidigare under våren.

Det är viktigt att vi förbereder jordbruket på att marschera in på en större europeisk marknad och på att klara konkurrensen med produkter från den marknaden. Då är det nödvändigt att vi ser om vårt hus. Då är det också nödvändigt att vi ger jordbruket och livsmedelsindustrin förutsättningar för att komma ut och känna på den marknaden, och att människorna på den marknad som vi vill bli del av känner till våra produkter. Det kan de inte göra om vi inte kan exportera.

Därför är det oerhört viktigt att de 150 miljoner kronorna satsas på att ge svensk livsmedelsindustri möjligheter att komma in på den europeiska marknaden. Det föreslås i betänkandet. Det är nödvändigt att vi beter oss som man gör på den europeiska marknaden.

Det är ett avsteg från 1990 års beslut, men det förutsågs ju faktiskt i beslutet att det skulle kunna bli nödvändigt att göra avsteg. Vi skrev där att om man i omvärlden inte beter sig på det sätt som vi då förutsatte att man skulle göra, dvs. att man också där avreglerar, måste vi vidta de åtgärder som behövs för att svenskt jordbruk skall kunna vara med i konkurrensen.

Därför är det viktigt att verksamheten kommer i gång, och att stödet från samhället till jordbruket på den här punkten kommer i gång.

I den proposition vi fick föreslogs också en ändring av referenspriserna. Eftersom jordbruksutskottet och riksdagen tidigare ändrat på de förslag som låg till grund för ändringarna av referenspriserna på kött, spannmål osv. hänskjuter vi frågan tillbaka till regeringen och ger regeringen i uppdrag att med utgångspunkt i det resonemang vi för och i de förändrade förutsättningarna sätta de referenspriser som är rimliga.

Det blir alltså betydligt mindre sänkningar eller inga sänkningar alls. Det vet vi inte riktigt nu. Man får göra de beräkningarna med utgångspunkt från de förändringar som vi gjorde med priset på framför allt spannmål vid behandlingen av det förra betänkandet.

Det har pratats en hel del om långsiktighet. Både Christer Windén och Åke Selberg har varit inne på det. Det är naturligtvis oerhört viktigt och nödvändigt i en näring som jordbruket att ha en långsiktighet. Samtidigt är det inte så enkelt att i nuvarande situation ha en sådan här långsiktighet, därför att förutsättningarna förändras. I och med att Sverige sökte medlemskap i EG förändrades, som Christer Windén sade, i ett slag förutsättningarna för att förverkliga 1990 års beslut. EG har ju en något, för att inte säga helt, annorlunda uppläggning av sin jordbrukspolitik.

Jordbruksutskottet skrev i det förra betänkandet att vi ser det som väsentligt och viktigt att vi redan i vår kan få ett beslut om vilka regler och priser som skall gälla för jordbruket 1994. Jag måste med en viss besvikelse säga att vi inte har fått något sådant förslag ännu. Jag utgår ifrån att regeringen ändå kommer med det förslaget ganska snart, eftersom det är nödvändigt att ge jordbruket den information och långsiktighet som vi har eftersträvat.

Därför förväntar jag mig en proposition från regeringen om 1994 års priser ganska snart.

Stödet till Norrlandsjordbruket har varit uppe till diskussion. Det är värt att slå fast att regeringen anslår 971 miljoner kronor till Norrlandsstödet. Det är en ganska väsentlig summa. Den utgår från de beräkningar som Jordbruksverket har gjort, som ju från olika utgångspunkter kommer fram till olika resultat. I den situationen har regeringen och Jordbruksdepartementet valt att lägga stödet på samma nivå som förra året.

Det är ju alldeles tydligt och klart att man måste vara försiktig också med sådana här utgiftsökningar i en situation då vi har ekonomiska problem i samhället. Om vi inte hade haft dessa problem skulle vi ju som Åke Selberg sade gärna hjälpa till att ge Norrlandsjordbruket bättre förutsättningar. Det är märkligt att Socialdemokraterna med det resonemanget kunde vara med och driva jordbruksfrågorna på det sätt man gjorde i det förra betänkandet och i den förra propositionen, där man bestämde de grundläggande förutsättningarna för jordbruket. Jag skulle inte hålla för otroligt att den socialdemokratiska politiken totalt sett är klart negativ för jordbruket – även för jordbruket i norra Sverige.

Vi måste ha en helhetssyn, och inte bara se till vissa bitar.

I det här betänkandet behandlar vi också frågor om trädgårdsnäringen. Trädgårdsnäringen har haft stora ekonomiska bekymmer under lång tid. När Karl Erik Olsson blev jordbruksminister tillsatte han en utredning för att penetrera problemen och få fram förslag till vad man skulle kunna göra för att hjälpa till att förbättra situationen. Det är ett krav som vi haft under ganska lång tid före regeringsskiftet utan att få något resultat på den punkten.

Utredningen har kommit med en del förslag. I propositionen föreslås nu att man skall tillföra trädgårdsnäringen 25 miljoner kronor. Det måste ses som mycket positivt att näringen kan få det här stödet och den här hjälpen. Det sägs dessutom att man skall återkomma med flera åtgärder så småningom.

Jordbruksutskottet har ändrat en del i marginalen på förslaget till användning av pengarna. Vi säger att man skall kunna få använda delar av de 25 miljoner kronorna till konsumentfrämjande åtgärder, vilket sett från trädgårdsnäringens synpunkt är väsentligt. Vi har också sagt att man skall kunna få använda en del av pengarna till EG-information. Det är naturligtvis viktigt för en näring att bli väl informerad och väl förberedd för ett inträde på den europeiska marknaden och för vad som gäller för att konkurrera med de varor som vi får hit. Här finns naturligtvis en hel del bekymmer, inte bara för trädgårdsnäringen utan också för jordbruket.

I betänkandet har vi som så många gånger tidigare slagit fast att vi från jordbruksutskottets sida och från riksdagen håller väldigt hårt på att klara regionalpolitiken, att klara djurskyddet, att klara miljöfrågorna och att klara livsmedelskvaliteten. Det här kan utgöra ett bekymmer i ett samröre med en större europeisk marknad. Reglerna, kraven och förutsättningarna är annorlunda. Men det här är grundläggande värderingar som vi inte vill göra avkall på.

Det finns också en del andra frågeställningar, bl.a. om energikostnaderna inom trädgårdsnäringen. Dessa kostnader är väsentliga. Tidigare har det va-

Prot. 1992/93:106
6 maj 1993

*Vissa frågor
rörande
jordbruket och
trädgårdsnäringen*

rit fråga om 85 % nedsättning av skatterna. Vi förutsätter att det skall kunna bli denna siffra även i fortsättningen. Utskottet ger regeringen till känna att man skall arbeta vidare med denna fråga och lägga fram förslag.

Dessa frågor har tagits upp i en centermotion, och på så sätt har frågorna kommit med i betänkandet för riksdagen att fatta beslut om – förhoppningsvis om en liten stund.

Utskottet har också behandlat en skrivelse om bekymmer med fritidsodling, koloniträdgårdar och MOVIUM-sekretariatet. Utskottet konstaterar att regeringen i forskningspropositionen har föreslagit att 11 miljoner kronor skall avsättas för dessa ändamål. Utskottet förutsätter att dessa frågor kommer att kunna tilldelas en betydande del av dessa 11 miljoner kronor.

Utskottet har också ett tillkännagivande om problemet med fruktodlingen. Efter det att riksdagen fattade beslut för några år sedan om borttagandet av importbegränsningar har det uppstått problem inom fruktodlingen. Utskottet vill nu att det skall tillsättas en snabbutredning som skall komma fram till förslag på hur näringen skall fungera i framtiden. Det är väsentligt för Sverige att även i framtiden ha en fungerande fruktodling.

Frågan om rådgivning till trädgårdsnäringen tas också upp i betänkandet. Det är en fråga som var aktuell när lantbruksnämndernas arbete fördes över till länsstyrelserna. Vi utgick från att den rådgivning som då fanns till trädgårdsnäringen också skulle finnas i fortsättningen. Verksamheten var tidigare litet mer komplicerad eftersom organisationen sträckte sig över flera län. Länsstyrelserna har ju inte varit intresserade av att ge rådgivning i andra län än det egna länet. Utskottet understryker att det som framkom i det tidigare riksdagsbeslutet också skall gälla nu. Enligt de rapporter som har inkommit har rådgivningen inte alltid fungerat – och det är väsentligt att den gör det.

Christer Windén tog upp några frågor som jag kanske skall säga något om. Han pratade om kostnadseffektivitet gentemot omgivningen. Men då är frågan: vilken omgivning?

Det finns ingen möjlighet att konkurrera med världsmarknaden med de produktionskostnader som finns nu – inte vare sig i Sverige, EG eller någon annanstans. Konstnadseffektiviteten i förhållande till EG visar på en konkurrenssituation som inte är så tokig. Men det går att göra en del saker. Det är naturligtvis viktigt att se över denna fråga. Men det är inte så enkelt att finna de klara jämförelserna ute i världen.

Vidare har vi frågan om skatterna. Christer Windén gav en riktig redogörelse i denna fråga. I de svenska livsmedelspriserna ingår betydligt mera skatt än i de livsmedelspriser man finner ute i Europa. Men de bestämmer inte konkurrensskillnaden mellan svenskt och europeiskt jordbruk – däremot i fråga om de krav vi ställer på djurskydd, miljö osv. Utskottet har i ett annat sammanhang uttalat att det här bör ske ett övervägande för att se på vilket sätt det går att upprätthålla kraven.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till hemställan i betänkande JoU20.

Anf. 9 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Fru talman! Jag vill beröra tre saker. Först och främst har vi den långsiktiga strategin. I utskottsbetänkandet framgår följande: "De förändringar

som sker i vår omvärld innebär emellertid enligt utskottets mening att fördelarna med en mer långsiktig och från början fastställd strategi är begränsade. En sådan strategi skulle också kunna innebära en icke önskvärd låsning eller brist på flexibilitet — — —.”

Det här låter ju vackert. Men vad står det egentligen mellan raderna? Det är inte fråga om annat än att dölja obeslutsamhet.

Vidare har vi frågan om Norrlandsstödet. Jag frågade om täckningsgraden. Det var fråga om en nyckel, ett måttal, för att värdera hur stort stödet skall vara. Jag hävdar att täckningsgraden inte är något bra instrument i sammanhanget. Täckningsgraden är skillnaden mellan inkomster och utgifter — eller intäkter och kostnader. Med en konstant garanterad täckningsgrad finns inga incitament för att spara eller att anstränga sig.

Jordbruket i Norrland måste åläggas samma krav på effektivitetsökning och rationalisering som alla andra verksamheter i landet — inte minst för jordbruket i södra och mellersta Sverige.

Slutligen vill jag beröra frågan om kostnadseffektivitet. Kostnadseffektiviteten borde ha angivits i betänkandet. Jordbruksministern har sagt att jordbruket skall vara konkurrenskraftigt. Men det är ingen som talar om vad det är fråga om. Stor volym på jordbruket är en konkurrensfaktor och uppfattas av många som något starkt. En annan tolkning är att ha kvalitativt sett bra produkter. Det är också ett konkurrensmedel. Men det här räcker inte. Kostnadseffektiviteten avgör hur bra Sverige klarar sig i EG.

När jag talar om kostnadseffektivitet menar jag inte bara primärproduktionen utan hela vägen från ax till limpa. Jag tycker därför att det är märkligt att utskottet inte kan ägna sig åt att framföra till regeringen att i uppdraget till LES ingår inte bara att försöka analysera vad som är fel utan även föreslå åtgärder för att komma tillrätta med felen. Det är inte särskilt svårt, Lennart Brunander. Eller är det svårt?

Anf. 10 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Jag svarar på den sista frågan först. Det är inte särskilt enkelt.

Jag börjar nu från början. Jag sade i mitt anförande att långsiktigheten är viktig. Men samtidigt är det inte möjligt att iaktta en långsiktighet som inte tar hänsyn till de förändringar som en vidgad europeisk marknad innebär.

Det är alldeles klart att om Sverige är beroende av vad som händer på andra ställen minskar möjligheterna till att iaktta en långsiktighet. Däremot är det viktigt att stärka konkurrenskraften hos den svenska företagaren och jordbrukaren. Det går i alla fall att göra med hjälp av de åtgärder som skall vidtas. En sådan åtgärd är exportstödet, vilket skall göra det möjligt att sälja de produkter som finns och dessutom göra dem kända i Europa. En annan sådan åtgärd är just vad Christer Windén pratade om, dvs. att göra en kostnadsjämförelse med andra länder — alltså frågan om kostnadseffektivitet.

Det här har varit en av Omställningskommissionens viktiga uppgifter. Det har lagts fram förslag om omfördelning av stödet till jordbruket från animalieproduktion till vegetabilieproduktion. På det sättet skall kostnaderna sänkas för vegetabiliesidan och förbilliga produktionen på animaliesidan. På animaliesidan har priserna och kostnaderna varit högre än i Europa.

I dagsläget, efter förändringen i kronans värde, är Sverige mycket konkur-

renskraftigt i fråga om priserna på spannmålssidan gentemot Europa. Sverige är också i stort sett konkurrenskraftigt även på animaliesidan.

Här kommer en hel del frågor in som rör djurmiljö, arbetsmiljö osv. Det gäller hur vi nyttjar, har tillåtelse och vill använda de produktionsformer som finns. Vi vill ha en kvalitetsmässigt sett bra produktion med rena produkter. Vi vill vara aktsamma om miljön med god djurhälsa osv.

Dessa frågor gör att vissa gränser måste sättas. Men detta behandlas i ett annat betänkande. I övrigt är det klart att vi i Sverige skall sträva efter att vara konkurrenskraftiga.

Frågan om Norrlandsjordbruket får jag svara på i nästa replik.

Anf. 11 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Fru talman! Jag vill bara beröra det här med kostnadseffektiviteten igen. Det råder tydligen en viss begreppsförvirring. Vi pratar om olika saker. Lennart Brunander svarar inte på min fråga, och jag svarar uppenbarligen inte på hans. Det verkar som om vi pratar förbi varandra.

När det gäller kostnadseffektiviteten måste vi i det här läget inte nödvändigtvis jämföra med hur det ser ut i EG. Det handlar om att livsmedelspriserna skall ligga på en sådan nivå – beroende på en intern konkurrens, som i dag saknas – att det blir ett kostnadsläge som gör oss konkurrenskraftiga när gränserna öppnar sig. Det är väl ingen som på fullt allvar tror att livsmedelsindustrin i Sverige, om den inte är konkurrenskraftig vid EG-inträdet, kommer att överleva. Den gör inte det. Vem skall bönderna i Sverige leverera sina produkter till om vi inte har en konkurrenskraftig livsmedelsindustri? Inte tror väl Lennart Brunander att tyska livsmedelsindustrier köper svenska råvaror. I så fall gör de det i mycket begränsad utsträckning. Det viktigaste av allt är därför att svenska livsmedel hela vägen från primärproduktion ända fram till butiksdiskerna måste ligga på en sådan prisnivå att vi framgångsrikt kan konkurrera på hemmaplan. Om vi inte kan konkurrera framgångsrikt på hemmaplan kan vi glömma all export.

Jag tror att vi har pratat tillräckligt om Norrlandsstödet. Jag tror inte att jag behöver beröra det mer.

Anf. 12 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Det är nog riktigt att vi inte pratar om exakt samma saker. Jag talar ju i huvudsak om primärproduktionen i jordbruket. Det är ju inte lika enkelt som när det gäller många andra näringar att prata om effektivitet. Det är inte samma sak att producera livsmedel som att producera muttrar, skruvar och maskiner. Det är litet annorlunda. Det finns en del andra saker som ligger i det här. Dessutom producerar jordbruket ett antal nyttigheter. Vi måste kanske också på något sätt börja fundera över hur vi skall ersätta jordbruket för detta.

När det gäller industriledet och livsmedelsindustrin kan jag i huvudsak dela Christer Windéns resonemang att det är nödvändigt att vi har en livsmedelsindustri som är konkurrenskraftig och nyttig och som kan ta hand om de svenska livsmedlen. När det gäller detta tror jag inte att det är någon större skillnad på våra åsikter. Det är samma sak med Norrlandsstödet och missbruket av det. Det är ju alldeles nödvändigt att man vidtar åtgärder mot

detta missbruk. Det gör man också nu. Det står också litet grand i betänkan-
det om att man ser över de kalkyler som Christer Windén talade om. Det är
ju en av orsakerna till att stödet ligger kvar på samma nivå som förra året.

Prot. 1992/93:106
6 maj 1993

*Vissa frågor
rörande
jordbruket och
trädgårdsnäringen*

Anf. 13 ÅKE SELBERG (s) replik:

Fru talman! Brunander tar upp exportfrågorna och hur viktiga de är. Jag
kan bara instämma i att det är viktigt att vi klarar ut frågorna om export av
livsmedel och jordbruksprodukter.

När vi behandlade budgetpropositionen var det ju ingen måtta på hur
mycket Brunander ville släppa till när det gällde stödet till södra Sverige.
Han ville gå mycket längre än vad majoriteten gjorde. Jag skulle vilja fråga
Brunander vad han svarar de olika LRF-avdelningarna när de är oroliga över
att man tar ett steg bakåt när det gäller Norrlandsstödet.

Det skall finnas jordbruk över hela vårt land. Det är vi överens om, Bru-
nander. Det är inget tvivel om det. Därför bör man också ha en långsiktighet.
Jag undrar också varför ni går ifrån beräkningsgrunderna. Dessa var vi ju i
stort sett överens om. Det är väldigt viktigt att de beräkningsgrunder som är
fastställda följs, så att vi slipper diskutera det här varje år i kammaren. Jag
var en av dem som var mycket tillfredsställd över att vi nu skulle få beräk-
ningsgrunder så att vi slapp den här diskussionen varje år.

När ni nu vill lämna över djurbidragen och de olika stöden till regeringen
vill jag fråga Brunander: Är inte Brunander litet orolig för att lämna allt det
här till regeringen, med tanke på hur mycket stryk ni har givit regeringen?
På en del områden har ni gått betydligt längre i kritiken än vad vi från opposi-
tionen har gjort.

Jag tyckte att vi lade fast långsiktigheten i 1990 års beslut. Vi hade mycket
blygsamma krav. Vi ville fortsätta med jordbrukspolitiken enligt 1990 års be-
slut och se vad avregleringen innebar. Vi ville under det här året diskutera
och försöka hitta en samstämmighet – det behövs nämligen en samstämmig-
het kring jordbrukspolitiken – och bygga den på samma grund som vi gjorde
i 1990 års beslut. Det var egentligen det starkaste kravet som vi hade när vi
behandlade jordbrukspropositionen. Men det fick vi inget gehör för. Jag tror
att det hade varit bra om vi hade kunnat behålla den samstämmighet som vi
tidigare har haft.

Hur det än är så har själva ansökan om medlemskap i EG inte förändrat
situationen särskilt mycket.

Anf. 14 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Åke Selberg pratar också mycket om långsiktigheten. 1990
års beslut var *avsett* att vara ett långsiktigt beslut. Men jag tror att Åke Sel-
berg är ganska ensam om – eller möjligtvis har Socialdemokraterna den in-
ställningen – att anse att ansökan om ett medlemskap inte förändrade förut-
sättningarna för beslutets genomförande. Det är alldeles klart att den gjorde
det.

Det är fler saker som har inneburit förändringar, men det är alldeles tyd-
ligt att de förutsättningar som vi utgick ifrån när vi fattade det här beslutet
på ett radikalt sätt förändrades när Ingvar Carlsson åkte ner till Bryssel för
att lämna in den svenska medlemskapsansökan. De uteblivna resultaten av

GATT-förhandlingarna är ett annat exempel på sådant som har förändrat de förutsättningar som vi ansåg skulle finnas vid genomförandet av beslutet. Om jag skall göra någon bedömning vill jag säga att Socialdemokraterna för närvarande inte alls har någon långsiktig jordbrukspolitik. Det innebär en viss tjurskallighet att hålla fast vid 1990 års beslut, därför att man inte har hittat någonting annat.

Det är alldeles tydligt att vi så att säga måste förändra en del av de förutsättningar som inte stämmer överens med den verklighet som vi möter. Här kommer de här exportsubventionerna, exportstödet eller vad man nu vill kalla det in. Åke Selberg säger nu att detta är någonting som de ställer upp på. Det är jättebra, men vi får ju uppenbarligen köra er före oss i den frågan. Ni vill inte gå riktigt så långt. Ni vill inte släppa till alla pengarna.

När det gäller Norrlandsstödet frågade Åke Selberg mig vad jag svarar en LRF:are i Norrland. Om nu önskemålet är att vi skulle gå på Socialdemokraternas linje, kan jag naturligtvis svara att vi väl kan göra det. Men det innebär ju inte att det blir bättre för den norrländske jordbrukaren. Det blir klart sämre för alla jordbrukare i Sverige. När vi generellt sett behandlade jordbruksfrågorna förra gången handlade det inte om något stöd till södra Sverige. Det handlade om stöd till jordbruket totalt sett i Sverige, även till Norrlandsjordbruket. Vad vi gör genom Norrlandsstödet är ju att vi korrigerar de skillnader som finns mellan norr och söder. Men de grundläggande besluten gäller hela landet. Om de är dåliga blir det dåligt för hela landet. Då hjälper det inte att vi korrigerar med några miljoner till. 971 miljoner är faktiskt inte litet pengar. Jag skulle inte ha haft något emot om vi skulle ha kunnat ge ytterligare 70 miljoner. Men i en situation där vi behöver spara pengar på alla möjliga sätt har vi varit tvungna att göra det.

Åke Selberg, vi släpper inte djurbidraget. Kobidraget läggs fast i det här betänkandet. Däremot ger vi regeringen i uppdrag att förändra förslaget till referenspriser, eftersom det inte stämmer överens med de beslut vi fattade senast.

Anf. 15 ÅKE SELBERG (s) replik:

Fru talman! Lennart Brunander, det är inte av tjurskallighet som vi vill ha kvar 1990-års beslut ett år till. Anledningen var att vi – som jag också sade vid utskottsbehandlingen – ville ha en rejäl diskussion under året för att sedan se vad vi kommer fram till. Vi har olika uppfattningar om hur man skall utforma arealbidrag, om vi nu blir tvungna att ha ett arealbidrag.

Sedan till frågan om Norrland. Lennart Brunander kanske har kort minne, men det är inte särskilt länge sedan han var med och klappade till med 200 miljoner extra, i ett läge då vi också hade lagt fast beräkningsgrunderna för att ha ett system att följa. Då var man inte särskilt blygsam. 971 miljoner är förvisso mycket pengar. Det är det inget tvivel om. Syftet med de olika utredningarna är att vi skulle få fasta beräkningsgrunder så att producenterna, jordbrukarna, skall veta vad de har att rätta sig efter.

Vid det förra beslutet som fattades var Lennart Brunander med och ökade budgetunderskottet med ca 40 miljoner kronor. Det är inget tvivel om att vi skall vara sparsamma. Vi har alltid i åtanke att vi skall vara återhållsamma med pengar. Ni vet själva vilka förslag ni lägger fram på det sociala området

när det gäller arbetslöshet, sjukförsäkringar m.m. Det gäller för oss alla att vara försiktiga med pengarna. Men då skall man vara det generellt och komma ihåg det i alla situationer.

Prot. 1992/93:106
6 maj 1993

*Vissa frågor
rörande
jordbruket och
trädgårdsnäringen*

Anf. 16 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Åke Selberg säger att man inte vill förändra 1990-års beslut för att man vill få möjlighet till en diskussion om hur man skall göra. Det kan i och för sig vara ett vällovligt syfte. Man måste emellertid vara klar över att den näring som man diskuterar måste kunna leva även under denna tid, och det är de förändringar som har gjorts.

Den diskussion som Åke Selberg efterfrågar har förts i Omställningskommissionen. Alla förslag om förändringar i 1990-års beslut har sin utgångspunkt i förslag från Omställningskommissionen. Utifrån den utgångspunkten och med dessa diskussioner i ryggen skall förändringarna göras. Man kan då inte bara sitta och vänta och skylla på att man vill ha ytterligare diskussioner. Någon gång måste man också handla. I andra situationer får vi kritik även från Socialdemokraterna för att det går för sakta. Här går det i så fall för fort.

Åke Selberg påminde mig om att jag har varit med om att höja ersättningen till Norrlandsstödet med 200 miljoner i ett svep. Det visar hur verkligheten egentligen ser ut och hur Socialdemokraterna agerar när de själva sitter och har makten. Det var inte så att man inte visste vad man skulle göra. Norrlandsjordbruken hade fått beskedet från riksdagen om att man inte skall tappa i lönsamhet på grund av avregleringen av 1990-års beslut. Den gången ville Socialdemokraterna vänta på utredningar, men riksdagen ville något annat och stödet höjdes. I jämförelse med det är dessa 70 miljoner egentligen inte mycket pengar.

Det förra beslutet vi fattade om reglerna för jordbruket gällde samtliga jordbrukare i Sverige. Det var inte avsett för någon speciell del av landet, utan det gällde hela Sverige. Det är den grund jordbruket står på.

Anf. 17 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! I jordbruksutskottets betänkande 1992/93:20 tas vissa frågor som rör jordbruket och trädgårdsnäringen upp. Det gäller åtgärder för en fortsatt anpassning av det svenska jordbruket och livsmedelssektorn till de förhållanden som råder inom EG.

Utskottet konstaterade vid behandlingen av årets budgetproposition att Sveriges ansökan om medlemskap i EG ställer nya krav på jordbrukspolitiken – krav som inte ryms inom ramen för 1990 års beslut. För att Sverige vid tidpunkten för inträdet i EG skall ha en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring och livsmedelsindustri måste anpassningen av de svenska pris-, stöd- och kostnadsnivåerna påbörjas före ett medlemskap. Utskottet har därför tidigare uttalat och beslutat om att den långsiktiga planeringen i jordbruket skall ske på ett snabbare sätt. Det gäller att det svenska omställningsprogrammet vad avser vegetabilieproduktionen skall kunna anpassas till EG:s trädprogram på ett sådant sätt att vi inte får problem här framöver.

Jag ser nu att jordbruksministern hedrar kammaren med sin närvaro. Jag skulle vilja be jordbruksministern att han med det snaraste kommer med be-

sked om vilka förutsättningar svenskt jordbruk – det gäller inte minst vegetabilieproduktionen – skall arbeta med under det kommande verksamhetsåret, så att inte samma problem uppstår som vi fick uppleva vid årsskiftet när budgetpropositionen lades fram.

Sverige siktar på en fullständig integrering med EG:s gemensamma jordbrukspolitik från den tidpunkt Sverige blir medlem. Det är mycket viktigt att slå fast detta. Under senare tid har det i den allmänna debatten förspotts en del andra uppfattningar. Jag hoppas att det inte är så att något parti är berett att hoppa av den gemenskap som vid hade på detta område när vi lämnade in ansökan. Sverige skall alltså vid integrationen uppnå så stora positiva samhällseffekter som möjligt med hänsyn tagen till både behovet av en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring och till konsumenternas och skattebetalarnas intressen. Ambitionen bör vara att inga övergångsåtgärder skall behöva tillämpas efter det att Sverige har blivit medlem samt att övriga konkurrensbegränsande åtgärder undanröjs. I båda fallen skall detta vara baserat på ömsesidighet. Ömsesidigheten är inget nytt. Det slog vi fast 1990 när vi fattade det jordbrukspolitiska beslutet. Det gäller att följa upp de ambitioner som vi hela tiden har haft på det här området.

Målsättningen är också att behålla den höga svenska nivån på bl.a. miljö-, djurskydds- och djurhälsoområdena. Målet är också att upprätthålla en fortsatt hög ambitionsnivå på det regionalpolitiska området.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om förlängning av det temporära exportsystemet för köp fram till den 1 januari 1995. Det innebär att ytterligare 100 miljoner kronor tillförs systemet. Även i övrigt tillstyrks regeringens förslag om industrins råvarukostnadsutjämning. Tidigare har vissa begränsningar funnits i möjligheten att få exportbidrag för vissa varor, som t.ex. mjölkpulver och torkade äggprodukter. Syftet var att förhindra att sådana varor som tidigare kunde få exportbidrag inom den gamla jordbruksprisregleringen skulle flyttas över till RÅK-systemet. Konsekvenserna av den begränsningsregeln har emellertid blivit att vissa industrier i ökad utsträckning använder importerad råvara – det kan gälla mjölkpulver, ägg och kött. Sedan kan man vid export av färdigvaran ansöka om restitution för erlagd införselavgift. Därigenom kommer svensk råvara att diskrimineras då det gäller vissa förädlade livsmedel avsedda för export. Dessa problem kommer genom dagens beslut att tillrättaläggas.

En svensk etablering på EG-marknaden kräver nu speciella åtgärder för att svensk livsmedelsproduktion skall kunna hävda sig. Svenskt lantbruk och svensk livsmedelsindustri har inte tidigare varit inriktade på export av livsmedel. Trots det har vissa specialprodukter kunnat hävda sig väl på exportmarknaderna.

Men i och med att EG-ansökan inlämnats har förutsättningarna radikalt förändrats. Gränsen öppnas mot utlandet för den svenska marknaden, och Sverige öppnas på motsvarande sätt för EG-länderna. Sverige måste alltså satsa på export. Ökad konkurrenskraft genom effektivisering och ökad marknadsföring krävs. Mycket har redan skett på jordbrukets område, och just nu görs enorma satsningar inom livsmedelsindustrin för att man skall kunna möta de nya utmaningar som man står inför.

Fru talman! Det gäller nu att lära sig exportera och att etablera affärskon-

takter för export av förädlade livsmedel. Det är alltså inte fråga om generella exportstöd, som finns inom EG och som tidigare tillämpades i Sverige. Det här är en nödvändig början, och det är glädjande att vi kan uppnå enighet på den här punkten vid dagens beslut.

Som ett led i anpassningen till förhållandena inom EG tas gränsskyddet för proteinfodermedel bort den 1 juli 1993. Då kommer den svenska produktionen av fodermedel att utsättas för ökad konkurrens. Av detta skäl anser utskottet att grönmjölsproducenterna, som särskilt hårt skulle komma att drabbas, bör kompenseras på ett sådant sätt att produktionen kan fortleva. I EG-perspektivet skulle denna produktion kunna fortleva, genom att det där utgår betydande stöd till sådan produktion. Inte minst av detta skäl är det väl motiverat att stödja grönmjölproduktionen, som nu utskottet har förordat.

Då det gäller oljelinet, där proteinfodermedel utvinns som en biprodukt till oljeproduktionen, förutsätter utskottet att regeringen uppmärksammar effekterna. Frågan om arealersättning, som togs upp i det sammanhanget, bör rimligen kunna övervägas i och med att arealersättningen i framtiden också gäller övrig oljeväxtproduktion.

I betänkandet tas också trädgårdsnäringens anpassning till EG upp. Det är uppenbart att man också inom denna näring känner en viss oro för det som komma skall. I propositionen har regeringen föreslagit att en klumpsumma på 25 miljoner skall användas för att hjälpa näringen i denna anpassning. Vi har emellertid vid utskottsbehandlingen föreslagit en flexiblere användning av medlen till gagn för näringen, inte minst då det gäller information om EG:s betydelse för näringen och möjligheten att bedriva vissa konsumtionsinriktade informationsinsatser.

Utskottet har tillfredsställt ett par motionsyrkanden som tar upp fruktodlarnas speciella problem. För några år sedan gjordes en massiv satsning på fruktnäringen. Orsaken till detta var att fruktnäringen utsattes för en direkt konkurrens utifrån genom att en del skydd som tidigare funnits hade tagits bort. Detta gjorde att många nappade på det stöd som staten gav, nämligen röjningsstödet, och att det gjordes stora satsningar på nyodlingar. Inte mindre än 1 000 hektar fruktodlingar etablerades på nytt, och det var fråga om nya typer av fruktträd, näringstillförsel, osv.

Effektiviteten för dessa odlingar kan därmed framöver bli väldigt god, men då krävs det också att odlarna får rimliga möjligheter att försälja frukten till konkurrensmässiga priser, inte minst så att de kan konkurrera med odlare i omvärlden. Det har under de här åren haltat ganska betänkligt. De första åren var skördarna små, men under förra året fick man en mycket god skörd. Man höll emellertid priser som det över huvud taget inte finns någon möjlighet att leva vidare på.

Vi har därför begärt en snabbutredning, och vi hoppas verkligen att jordbruksministern nu fullföljer vår begäran, så att odlarna kan få besked inför höstens säsong. Vi har från riksdagens sida gjort en satsning på detta område, tillsammans med många odlare som har satsat ibland mångdubbla belopp för att bli konkurrenskraftiga inför framtiden. Det är då väldigt angeläget att dessa satsningar tas till vara och inte äventyras.

Åke Selberg har i debatten tagit upp en hel del frågor. Jag skall i det här

Prot. 1992/93:106
6 maj 1993

*Vissa frågor
rörande
jordbruket och
trädgårdsnäringen*

sammanhanget bara kommentera det han sade om Norrlandsstödet. Han sade att vi borgerliga är på spridd reträtt och att vi har ändrat oss i förhållande till tidigare fattade beslut och lämnat tanken på kalkylmässiga underlag. Även om vi är väldigt positiva till Norrlandsstödet och menar att det skall utvecklas även i fortsättningen, måste vi ju inse att det beslut som fattades i den här frågan var förknippat också med andra beslut rörande jordbruket i hela landet.

Vi kan nu konstatera att det har skett enorma förändringar när det gäller jordbrukets förutsättningar, i och med EG-ansökan och i och med att våra förväntningar om att GATT-förhandlingarna skulle avslutas fullständigt har grusats. GATT-förhandlingarna pågår ännu, snart två och ett halvt år efter det att de enligt våra bedömningar skulle vara avslutade. Detta har lett till stora problem för jordbruket i hela landet.

I det läge som har uppstått menar vi att det är rimligt att vi också har en press på jordbruket i Norrland, liksom vi har på jordbruket i övriga delar av landet. Vi menar att det är nödvändigt om vi skall få den konkurrenskraft som krävs av oss alla inför fortsättningen. Det står definitivt inte i strid med eller skulle på något sätt äventyra ambitionerna i de krav på regionalpolitiskt stöd för Norrland som vi hävdar i EG-förhandlingarna.

Våra ambitioner i det avseendet är väl kända. Det talas dels om subarktiskt jordbruk, dels om jordbruk i missgynnade områden i andra delar av landet. Vi måste framöver ha mod att diskutera hela det perspektivet. Det finns ju faktiskt områden i södra Sverige som har precis lika besvärliga förutsättningar som vissa områden längs Norrlands kuster men som inte får ett enda öres stöd. Vi tror att det i det sammanhanget är viktigt att fullfölja ambitionerna i EG-förhandlingarna. Jag vill tillbakavisa de anklagelser som Åke Selberg riktar mot regeringen.

Också Jan Jennehag var kritisk på den punkten. Han talar t.o.m. om en omfördelning inom landet. Jag vill då fråga: Tycker Jan Jennehag att det är rimligt att sydsvenskt jordbruk, inte minst jordbruket på det småländska höglandet, med förutsättningar som inte är bättre än de i Norrlands kustland, skall vara med och betala till ett Norrlandsstöd? Det är ju vad Jan Jennehag här förordar.

Till sist, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i detta betänkande, 1992/93:JoU20.

Anf. 18 ÅKE SELBERG (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja börja där Ingvar Eriksson slutade. Han tog upp de sydsvenska jordbruken på småländska höglandet, men det var inte de som fick det ökade spannmålsstödet, utan det gick naturligtvis ut till andra områden.

Jag skulle också vilja fråga: Var tanken att en sänkning av stödet till Norrland skulle ge utrymme för en höjning av inlösen på spannmålspriset och sedan möjliggöra de förändringar som ni genomförde i budgetpropositionen?

Jag tycker också att det är viktigt att påpeka att förändringen när det gäller Norrland sker just när vi går in i förhandlingarna. Naturligtvis kan det uppfattas på ett negativt sätt och leda till bekymmer vid förhandlingarna.

Det var en förhoppning i 1990 års beslut att GATT-förhandlingarna skulle vara klara när beslutet skulle börja gälla. Anledningen till att vi vidtog en del åtgärder och justerade t.ex. djurbidraget var ju att vi inte fick tillstånd den uppgörelsen.

Jag vill sedan uttrycka tillfredsställelse över att Ingvar Eriksson ytterligare en gång slår fast att vi skall hålla en hög nivå på djurskyddsområdet. Det är också Socialdemokraternas ambition.

Ingvar Eriksson efterlyser samstämmighet. Det var just den diskussionen vi förde i samband med debatten om budgeten för jordbruket. Vi sade då att vi ville behålla samstämmigheten.

Jag vill till sist instämma i Ingvar Erikssons påpekande att det är trevligt att jordbruksministern är på plats här i dag. Jag hoppas att vi skall få veta litet grand om hur regeringen har tänkt sig förutsättningarna inför 1994.

Anf. 19 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill först beklaga att högtalaranläggningen i denna kammar inte tycks fungera. Det är svårt att föra en debatt när man inte hör vad motdebattören säger. Jag skall ändå försöka kommentera det jag uppfattade av Åke Selbergs inlägg.

Vi korrigerade spannmålspriset något, och anledningen var att vi uppfattade att lönsamhetsnivån höll på att underskridas. Vi vet ju alla att en fortsatt sänkning av lönsamheten inom vegetabiliesidan medför uppenbara risker för att man i Sydsverige mer och mer går över till animalieproduktion, och det om något skulle vara en belastning för norra Sverige. En av orsakerna till att vi har tvingats stanna upp med uppräkningsen av Norrlandsstödet är att vi befinner oss i ett trängt ekonomiskt läge.

Just i det perspektiv som jag här redogjorde för, att det av jordbrukare i södra Sverige krävs en oerhörd ansträngning och en effektivisering och att det dessutom krävs en ökad effektivisering inom livsmedelsindustrin, måste ju en del av kraven gälla även jordbrukare och livsmedelsindustrier i norra Sverige, detta just för att åstadkomma den ökade konkurrenskraft som vi alla ser som önskvärd och nödvändig. Säkert kommer Norrlands jordbrukare att överleva det här.

Jag vill definitivt säga ifrån att det skulle vara tal om att vi på något sätt skulle vilja diskriminera Norrlandsjordbruket inför EG-förhandlingarna. Vi ställer oss helt eniga bakom det som regeringen har sagt när det gäller de svenska kraven på regionalpolitiska lösningar. När det gäller den saken tycker jag inte att det behöver råda någon oenighet mellan oss.

Anf. 20 ÅKE SELBERG (s) replik:

Fru talman! Jag förstår att jag inte talar in i mikrofonen, men det är alltså svårt att stå med ryggen mot den man talar med. Jag tycker inte det känns särskilt trevligt.

Jag håller med Ingvar Eriksson om att de flesta jordbrukare i dag har en tuff uppgift, oavsett om de befinner sig i södra eller norra Sverige. Jag reser ganska mycket i landet. Jag träffar många jordbrukarorganisationer även i södra Sverige, så jag är nog ganska väl införstådd med vad som händer. Men vi tyckte det var negativt att man just inför EG-förhandlingarna ändrade på

Prot. 1992/93:106
6 maj 1993

*Vissa frågor
rörande
jordbruket och
trädgårdsnäringen*

det regionalpolitiska stödet till Norrland. Det måste försämrå läget i förhandlingarna att man redan nu prutar på stödet.

Anf. 21 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Vi kan inte komma ifrån den krassa ekonomiska verklighet vi lever i. Det är den som ligger bakom detta. Det finns inget annat skäl.

Däremot vill jag gärna i detta sammanhang uttala vikten av att vi som politiker inte bidrar till att skapa motsättningar mellan norr och söder genom en kraftig ökning av Norrlandsstödet just i denna situation när det sydsvenska jordbruket pressas så hårt.

Jag vet hur det är – jag lever i den sydligaste delen. Det skulle vara mycket ödesdigert för oss alla oavsett om vi bor i norr eller söder. Det är därför jag gärna vill understryka vikten och betydelsen av att vi är eniga när det gäller satsningarna kring regionalpolitiken och EG. I de satsningarna talar man om Norrlandsstödet med en ny accent, man talar om ett subarktiskt jordbruk, och man talar också om andra missgynnade områden i Sverige, som man har tagit upp i dessa förhandlingar.

Jag tycker det är viktigt att vi här inte bidrar till att skapa motsättningar mellan bönder i norr och söder resp. politiker i norr och söder. Sådant skulle inte gagna oss i den fortsatta processen.

Anf. 22 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Fru talman! På tal om att ha ryggen mot den man debatterar med så står väl jag väldigt illa till.

Fru talman! Jag gläder mig mycket åt Ingvar Erikssons ordval och hans lyriska beskrivningar av hur viktigt det är att bönderna i Norrland underställs samma krav på effektivitet och rationalisering som bönderna i övriga Sverige. Han uttrycker sig så att det låter som om han citerade min reservation. Om han menar vad han säger och tycker som han uttryckte det, ser jag inte hur han skall klara sig undan att rösta med mig på min reservation.

Anf. 23 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Vi har ju i vår skrivning tagit upp ekonomin. Jag tror inte det skall behöva råda någon missuppfattning om den.

Christer Windéns reservation kanske i viss utsträckning är ett spel för gallerierna. Jag tycker inte vi behöver frånga propositionen på denna punkt.

Som Christer Windén uttryckte det är han i stort sett på samma sida som jag i detta sammanhang. Jag tror det är viktigt att vi försöker vara så eniga som möjligt.

Anf. 24 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Ingvar Eriksson kommenterade mitt inlägg vad gäller Norrlandsstödet med att det finns jordbruk också i södra Sverige som har besvärsliga produktionsförhållanden, liksom det finns jordbruk i Norrlands kustland som har det något gynnsammare än i Norrlands inland.

Självklart är det så. Men Norrlandsjordbruket som sådant har generellt sett mer svårigheter än jordbruket i södra Sverige. Därom är vi ju alla överens.

Vi löser inte Norrlandsjordbrukets problem genom att hänvisa till att det finns jordbruk på småländska höglandet som också har det besvärligt. Den delen får vi försöka behandla för sig.

Jag menar att Norrlands jordbruk, speciellt i inlandet, har en avgörande betydelse för befolkningens möjlighet att bo kvar. Jordbruket har på det sättet ytterligare en funktion i förhållande till i södra Sverige. Jag tror att vi är överens också om den punkten.

Prot. 1992/93:106
6 maj 1993

*Vissa frågor
rörande
jordbruket och
trädgårdsnäringen*

Anf. 25 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Självfallet löser vi inte problemen i norra Sverige genom att hänvisa till att det finns problem också på andra håll. Jag har ingen annan uppfattning än att det finns problem i Norrland. Men jag tror inte att man löser Norrlandsproblemen bara genom att öka anslagen. Det finns en lång rad andra orsaker till att det har varit en vikande tendens på vissa håll i Norrland. Man bör nog angripa problemet på andra sätt.

Om vi gemensamt tar ansvaret för att slå fast att vi skall ha en stark svensk livsmedelsproduktion i hela landet och lever efter de principerna, så tror jag att det kan leda till att de som är unga i dag stannar kvar i näringen också i Norrland. Även i Sydsverige är det så i dag att ungdomen flyr från denna näring. Det är ett tungt och arbetsamt jobb. Är det dessutom olönsamt, är det inte så lockande. Det är där huvudorsaken till flykten från jordbruket ligger. Det är så även i Småland, och där tror jag att vi kan bli överens om andra insatser också.

Jag tror dock att det generellt från svenska folkets sida krävs en positiv inställning till svensk livsmedelsproduktion. Då vill det till att vi, när marknaderna öppnas, fortsätter att köpa svenska varor. Det gäller att vi alla gemensamt ser till – både konsumenter och producenter – att verkligen slå vakt om den svenska marknaden. Nu är det tid att göra detta.

Då tror jag också att Norrlandsjordbruket kommer att klara sig. Norrlandsjordbruket behövs. Det behövs för att vi behöver folk i Norrland. Det finns många goda skäl till det. Vi kommer att fortsätta att arbeta för att Norrland skall ha sin rättmätiga del och sina chanser att leva kvar som jordbruksområde i framtiden.

Anf. 26 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Inte heller jag tror att vi löser problemen med enbart anslag. Men jag och Ingvar Eriksson har olika uppfattningar om anslagsinstrumentets betydelse. Jag tror att vi behöver det i högre grad än vad som förutsatts i regeringens förslag och i utskottsmajoritetens uppfattning.

Vi kanske inte kommer längre på den här punkten. Jag menar dock att en omfördelning av resurser är nödvändig. Det anser också Ingvar Eriksson. Vad vi träter om är i vilken grad vi tvingas utnyttja detta medel.

Anf. 27 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag hade egentligen tänkt nöja mig med att lyssna på denna debatt, men eftersom det har ställts ett par frågor vill jag göra ett inlägg.

Först och främst skulle jag vilja säga att jordbruksutskottets betänkande i huvudsak stämmer överens med regeringens proposition. Det finns ett par

tillägg som, om de går igenom, naturligtvis innebär ett påpekande från riksdagen att regeringen bör göra ytterligare en del. Bl.a. handlar det om trädgårdsnäringen.

Jag ser inte några problem i detta. Jag ser det snarare som om riksdagen i så fall vill påskynda ett arbete som jag redan kommit i gång med genom att tillsätta Trädgårdsnäringsutredningen. Det har lagts fram vissa förslag. Jag tror det kan vara bra att gå vidare på den vägen.

En annan fråga som varit uppe till diskussion är Norrlandsstödet. Jag vill bara förklara för kammaren att det inte är fråga om någon sänkt ambition. Jag har tidigare diskuterat detta här i kammaren. Det fanns alltså en modell för uppräknings som man kan hävda var den som tillämpats tidigare. Den gav ett något högre utfall än det vi har föreslagit. Jordbruksverket har också räknat på ett annat alternativ som gav ett lägre utfall än tidigare. Nu behåller vi alltså i princip samma stöd som förra året med en viss mindre uppräknings.

Detta är inte någon sänkt ambition, utan ett mycket klart tecken på att vi i ett mycket besvärligt budgetläge upprätthåller den ambitionsnivå som vi har haft.

Jag vill också understryka att frågan om det norrländska jordbruket är den mest framskjutande frågan i förhandlingarna med EG om medlemskap. Jag ser det som nödvändigt att få ett bibehållt stöd till jordbruket i norra Sverige i samband med ett inträde i EG.

Medlemskapsförhandlingarna påverkar givetvis vår situation i hela landet, inte minst när det gäller jordbruket. Den gemensamma jordbrukspolitiken i EG är mycket omfattande och ganska speciell.

Redan i samband med budgetpropositionen har riksdagen beslutat att göra vissa anpassningar. Man kan säga att Socialdemokraterna delvis ställde sig utanför den diskussionen. Jag har i och för sig med viss tillfredsställelse noterat att utskottets ordförande, Margareta Winberg, i sitt kvinnoförbunds tidning har sagt att det behövs viss justering i politiken.

Jag är av den uppfattningen att man inte bör frångå 1990 års beslut – det har jag uttalat väldigt många gånger – men att vi måste göra de nödvändiga justeringarna.

Jag tror att det är viktigt att vi fullföljer omställningsbeslutet. Vi bör låta det löpa ut under den tid som kontraktet med jordbrukarna gäller. Men samtidigt bör vi göra det möjligt att transformera denna omställning in i ett EG-program för roterande träda, som man redan har, och införa en kompletterande fast träda som jag så sent som i förrgår diskuterade med kommissionären Stechel i Bryssel.

Det har efter riksdagens förra beslut om inlösenpriset för spannmål inträtt vissa förändringar i det förslag till justering av referenspriser som fanns med i propositionen och som finns med i det beslut som skall fattas här i kammaren.

Jag inser naturligtvis detta samtidigt som jag kan konstatera att den sänkning av referenspriset som föreslagits är försiktigt tilltagen. I de flesta fall är den förändring som en höjning av spannmålspriset inneburit inte så stor att vi skulle komma utanför den möjliga förändring som ligger i de föreslagna siffrorna.

Den försiktighet som Jordbruksdepartementet gett uttryck för i proposi-

tionen tidigare, skall vi naturligtvis efter riksdagens påpekande fullfölja, efter den ändring som gjorts när det gäller inlösenpriserna. På någon punkt kan det bli nödvändigt med justeringar, och sänkningen av referenspriset kan bli något mindre.

Jag vill dock understryka en sak i det här sammanhanget. När vi beslutade att sänka kostnadsläget, ta bort handelsgödsel- och bekämpningsmedelsavgifter, sänka proteinfoderavgifterna och låsa spannmålspriserna på en lägre nivå, innebär detta en kostnadsbesparing i jordbruket. Denna besparing måste åtminstone till en del komma konsumenterna till del. Det är därför rimligt att följden av det riksdagsbeslut som i dag kan fattas blir en justering av referenspriserna vid halvårsskiftet.

Det ställdes här några frågor om nästa års växtodling. Jag har haft ambitionen, och har fortfarande, att vara tidigare än någon jordbruksminister varit, inom den närmaste tiden bakåt, med att förslå det som skall gälla innan höstsådden kommer i gång mot slutet av sommaren. Det är min ambition att återkomma med en proposition till riksdagen inom den allra närmaste tiden.

Den här propositionen är naturligtvis intimt förknippad med medlemskapsförhandlingarna. Vi har diskuterat de positioner som under denna månad – kanske något senare – skall föreläggas EG när det gäller jordbruket. Det har dragit ut på tiden. Jag vill inte påstå att det har varit några problem i egentlig mening. Men man skall vara klar över att både acquis-genomgången, som rör 18 000 sidor, och diskussionen om alla detaljer är en lång process. Jag kan erkänna för kammaren att jag tidigare varit något optimistisk när det gällt att bedöma den nödvändiga tidsutdräkten. Men arbetet är på gång. Vi är ganska klara över positionerna. Därefter blir det möjligt att föreslå riksdagen de system som skall gälla för nästa år i enlighet med vad jag tidigare skrivit i propositionen.

Anf. 28 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för inlägget. Jordbruksministern resonerar något om omställningsprogrammet. Det bör löpa kontraktstiden ut, säger han. Jag har ingen annan uppfattning.

Jordbruksministern resonerade också något om infasningen i EG när det gäller frågan om träda. Det skulle givetvis vara mycket intressant om jordbruksministern något kunde lätta på förlåten. Blir det någon form av EG-träda för nästa år?

Anf. 29 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag tror inte att jag i dag skall lätta så mycket mer på förlåten. Det skall göras bitvis. Väntan behöver nog inte bli så lång innan vi har det här något så när klart. Men frågorna är känsliga, och när man för förhandlingar gäller det att man vet vad man säger. Jag skall inte gå längre in på detta.

Principen bör dock vara att vi skall kunna fullfölja programmet. Men vi skall försöka göra det möjligt att användas i ett EG-sammanhang. Den omställda arealen som inte är skogsplanterad eller omlagd till våtmarker skall kunna ingå i den basareal som tillämpas i EG, och som skall vara föremål för stöd i framtiden.

Anf. 30 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill tacka för det beskedet. Jag förstår att det ur förhandlingssynpunkt kan vara känsligt att lätta för mycket på förlåten. Men det är mycket angeläget att situationen inte blir som den var i vintras, då besked om träda och annat kom mycket sent.

Jordbruksministern har nu redan angett att besked skall lämnas i god tid före höstsådden, då är det inte så lång tid kvar, herr jordbruksminister. Jag hoppas, väntar och tror att jordbruksministern är beredd att ge de besked som svenskt jordbruk behöver för att kunna planera inför framtiden. Det är oerhört viktigt.

Anf. 31 ÅKE SELBERG (s) replik:

Herr talman! Jordbruksministern säger att förändringarna i propositionen är små. Vi socialdemokrater tycker nog att de är ganska betydande när det gäller vad som händer på animaliesidan. Socialdemokraterna begärde därför att få tillbaka ärendet till riksdagen för att kunna ta ställning. Det handlar ju alltid om budgetfrågor och pengar. Precis som så många tidigare talare sagt är det viktigt att vi är varsamma med resurserna.

Upplevs det inte som fel signal att man nu drar ned på Norrlandsstödet, att man håller en lägre nivå än vad som föreslås i de olika utredningarna? I andra sammanhang försöker man ju hålla upp nivån för att få en så bra situation som möjligt. Kan jordbruksministern säga när vi kan räkna med att få besked om positionerna i förhandlingarna?

De förändringar som nu sker inom animalieproduktionen gör att vi får brev från köttproducenter, animalieproducenter, som är mycket oroliga över vad som kommer att hända vad gäller den produktionens kostnadssida. Det vore därför bra om vi kunde få ett klarläggande på denna punkt.

Till sist vill jag hälsa från fru ordförande, som verkligen uppskattar att jordbruksministern läser tidningen Morgonbris.

Anf. 32 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Vad gäller foderkostnaden och priserna på animalieprodukterna, vet vi att det stora problemet i dag både när det gäller nötkött och när det gäller griskött inte är att referenspriset är för lågt. Problemet är i stället att man med avräkningspriset inte når upp till referenspriset. Det är här som vi har det stora lönsamhetsproblemet.

Vi kommer naturligtvis att ta nödig hänsyn till den litet dyrare spannmålen. Vi hade redan i propositionen förutsett att riksdagen sannolikt kommer att justera regeringens förslag. Förslaget som lades fram var därför mycket försiktigt. Vi kommer att följa riksdagens ställningstagande, och jag tror att det kommer att tillgodose de problem som Åke Selberg tar upp.

Jag är också medveten om att Åke Selbergs partikamrater och andra är mycket angelägna om att priserna på livsmedel inte höjs mer än nödvändigt utan kanske i viss mån även sänks. Därför har jag sagt att referenspriserna måste sänkas för att vidareföra en del av kostnadssänkningarna. Samtidigt har regeringen gett uppdrag till Livsmedelsekonomiska samarbetsnämnden att studera hur det utfaller när priserna sänks för bonden men inte för konsumenten. Det är en oeffterrättlig situation.

Så går jag vidare till Norrlandsfrågan. Jag vill bara påpeka för Åke Selberg och kammarens ledamöter att det gjordes en viss höjning av Norrlandsstödet – låt vara liten. I nuvarande läge är det faktiskt inte många stöd som har behållits på tidigare nivå. De allra flesta stöden har på grund av budgetskäl fått vidkännas minskningar. Så är inte fallet för Norrlandsstödet, vilket visar att det stödet är prioriterat.

Vad gäller positionerna, är det min avsikt att vid ett besök den 19 maj i EG-delegationen delge ledamöterna i EG-delegationen innehållet i positionerna i huvudsak.

Anf. 33 ÅKE SELBERG (s) replik:

Herr talman! Jordbruksministern säger att han visste att regeringen skulle bli justerad på punkten om inlösen av spannmålspriset som i sin tur påverkar animalieproduktionen. Det är ganska anmärkningsvärt. Varför lades då inte ett sådant förslag fram från första början?

Anf. 34 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag uppfattade inte det sista som Åke Selberg sade. Debatten pågick ju i jordbruksutskottet när vi skrev denna proposition, även om beslutet inte var fattat. Därför tyckte jag att det fanns skäl att vara försiktig. Debatten i jordbruksutskottet grundade sig ju den gången på det förhållandet att kronan hade flutit under en längre tid, medan regeringens tidigare bedömningar grundade sig på den kronkurs som vi hade före den 19 november förra året.

Anf. 35 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för informationen, men jag har några frågor som jag vill ställa.

Jag vet inte om jordbruksministern var i kammaren när denna debatt började. Jag talade då ganska mycket om behovet av en långsiktig strategi. Jag hänvisade då till att det i betänkandet, vars hemställan antagligen kommer att antas av riksdagen, står att det inte går att ha en fastlagd långsiktig strategi, eftersom man då är inflexibel och låst vid förhandlingarna med EG.

Jag undrar vad jordbruksministern anser om följande. Om man nu har en långsiktig strategi, som innebär att man ganska detaljerat har angett hur det skall se ut fram till EG-inträdet 1995, om vi antar att Sverige blir medlem då, är alternativet då att inte ha någon strategi alls? Jag är övertygad om att det för den enskilde bonden är mycket bättre att ha en fastlagd strategi, som man kanske måste ändra, därför att det sker en förändring av omständigheterna, än att leva i ovissheten av att inte ha någon strategi alls.

Jag vill ställa en fråga som gäller Livsmedelsekonomiska samarbetsnämnden. I propositionen står det att jordbruksministern avser att låta den här institutionen få till uppgift att undersöka var i livsmedelsproduktionen kostnaderna finns. Det handlar huvudsakligen om livsmedelsindustrin och handeln. Jag undrar: Vore det inte vettigt att i detta uppdrag samtidigt lägga in att man skall föreslå åtgärder? Att det är fel och var det är fel, det vet vi ganska bra. Däremot har vi inte en klar uppfattning om vilka åtgärder som skall vidtas.

Avslutningsvis har jag en kort fråga beträffande EG-anslutningen. En areal på 375 000 hektar är omställd. En del av denna areal är redan planterad med skog. Hur blir det med den delen som är skogbeväxt? Kommer den att kunna räknas in i den s.k. basarealen?

Anf. 36 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag skall börja med Christer Windéns frågor bakifrån. Om han hade varit uppmärksam hade han hört att jag från talarstolen sade att den omställningsareal som inte är skogsplanterad bör räknas in i basarealen. Den som är skogsplanterad är nu alltså använd för annat ändamål, och det har utgått omställningsstöd och ofta även anläggningsstöd till denna areal.

När det gäller frågan om Livsmedelsekonomiska samarbetsnämndens uppdrag är detta uppdrag givet från regeringen. Vi kommer i en delredovisning vid halvårsskiftet, om jag minns rätt, att få en bedömning av den nuvarande situationen. Därefter skall nämnden följa utvecklingen efter de sänkningar och förändringar av referenspriser och av kostnader som görs från halvårsskiftet och lämna en rapport till regeringen om detta. Det finns nog inte något förslag om åtgärder i uppdraget, och det är inte säkert att just denna myndighet är bäst skickad att föreslå åtgärder.

Beträffande en strategi, tror jag inte att jag har någon uppfattning som i grunden skiljer sig från Christer Windéns. Jag uppfattar det som att vi har en förhållandevis långsiktig strategi på jordbrukspolitikens område. Den baseras alltså i stora stycken på 1990 års beslut. Den kompletteras nu med de ändringar som är nödvändiga med tanke på förhandlingarna om ett EG-medlemskap och ett ökat inflöde av synpunkter utifrån. Det kommer att fullföljas med att vi efter ett medlemskap 1995 blir en del av EG:s gemensamma jordbrukspolitik. Det tycker jag är ett tillräckligt svar på den frågan. Men om Christer Windén vill ha det klarare uttalat, tycker jag att det är viktigt att ha en långsiktig strategi. Jag försöker arbeta med det som rättesnöre.

Anf. 37 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för detta uttömmande svar. Jag har bara en följdfråga beträffande LES. Avser jordbruksministern att i något annat sammanhang återkomma med ett uppdrag till något lämpligt institut att ge förslag till vilka åtgärder som behöver vidtas för att svensk livsmedelsindustri skall bli konkurrenskraftig i ett EG-perspektiv?

Anf. 38 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Om inte livsmedelsindustrin själv eller jag själv eller någon annan kommer på det, kommer vi säkert att ge ett uppdrag till någon att komma med förslag. Även riksdagens ledamöter kan ju komma med bra förslag.

(forts. 6 §)

Anf. 39 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag vill tacka kammaren för denna möjlighet att lämna information om det svenska ESK-ordförandeskapet. Som ordförande i ESK vill Sverige vara med och skapa en ny freds- och samarbetsordning i Europa. Av de senaste årens bittra erfarenhet har vi lärt att övergången från gammalt till nytt kommer att bli långdragen och komplicerad. Att verka för fredliga förändringar i Central- och Östeuropa och att förhindra nya konflikter och avveckla gamla krishärdar är en uppgift som kräver konsekvens, tålmod och uthållighet under, men också långt bortom, det svenska ordförandeskapet.

Vi har sett det som en huvuduppgift att genom en målmedveten och uppslagsrik satsning på förebyggande diplomati främja europeisk fred och säkerhet. Denna satsning kommer att fortsätta. I ryggen har vi det mandat som ordförandeskapet fick vid ESK:s rådsmöte i Stockholm i december. Inte minst har ESK i Jugoslavienkrisen inriktat sig på att förhindra konfliktens spridning till nya områden, till Kosovo och till Makedonien.

ESK upprättade i februari en närvaro i Estland. Tanken är att pröva om ESK genom sin blotta närvaro kan hjälpa till att bygga upp ett förtroende mellan estnisktalande och ryskspråkiga, som förhindrar framväxten av spänningar och därmed bidrar till stabilitet i vårt eget närområde.

Som ordförande har vi lagt ned betydande kraft på samarbetet med den minoritetskommissarie som tillsattes vid Stockholmsmötet. Jag har själv vid ett par sammanträffanden med minoritetskommissarien diskuterat inriktningen av hans verksamhet. Efter besök i de baltiska staterna har han fastslagit att kränkningar av de mänskliga rättigheterna inte förekommer i Baltikum men samtidigt uppmanat dessa staters regeringar att vidta ett antal åtgärder för att bygga broar till de ryskspråkiga befolkningsgrupperna.

Vid behandlingen av minoritetskommissariens rapport har vi kunnat konstatera en glädjande grad av samsyn mellan Moskva och de baltiska regeringarna. Det blir nu en uppgift för ESK-gruppen i Estland, för minoritetskommissarien och för ESK:s ordförandeskap att föra en fortsatt dialog med de baltiska regeringarna i dessa frågor.

Efter samråd med mig beslöt minoritetskommissarien att även rikta sin uppmärksamhet mot den ungerska befolkningsgruppens ställning i Slovakien.

Hans besök i Bratislava och Budapest har nu föranlett beslut om en särskild tillsynsgrupp som två gånger om året skall besöka Slovakien och Ungern för att granska de ungerska resp. slovakiska befolkningsgruppernas situation. Med ett enkelt, kostnadssnålt initiativ har ESK därmed tagit ett viktigt steg för att förhindra uppkomsten av en ny etnisk varböld i hjärtat av Centraleuropa. Initiativet är en påminnelse om den förebyggande diplomatis möjligheter.

Jag har av flera skäl uppehållit mig utförligt just vid den förebyggande diplomatin. ESK:s insatser på detta område präglas av framsynthet och har hittills givit goda resultat. Att förhindra morgondagens konflikter är lika viktigt

som att ta itu med dagens kriser. Men det förebyggande arbetet fångar sällan uppmärksamheten på samma sätt som den akuta krishanteringen.

I de samtal jag som ESK-ordförande haft med mina ryska och amerikanska kolleger, Kozyrev och Warren Christoffer, har krisen på Balkan stått i förgrunden. I det f.d. Jugoslavien står ett nytt Europa mot ett gammalt. Medan en överväldigande majoritet av Europas länder, med stöd av USA, genom bilateralt och multilateralt samarbete söker finna fredliga lösningar på gamla motsättningar, strävar rödbruna krafter med det förflutna som ledstjärna efter att med våld, grymheter och hot förändra Europas karta.

ESK har på Balkan eftersträvat att understödja FN:s arbete för att återupprätta fred och stabilitet. Det har inte enbart skett genom insatser för att motverka konfliktens spridning utan också genom åtgärder för att genomföra FN:s sanktionsregim och värna om respekten för människovärdet. Erfarenheter som ESK gjort i sitt förebyggande arbete skulle, då den akuta konflikten är överstånden, kunna utnyttjas i en rehabiliteringens diplomati – i fredsbyggande insatser för att återskapa ett minimum av förtroende mellan olika befolkningsgrupper.

Att börja bygga upp den tillit mellan serber och muslimer som kriget och terrorn på Balkan raserat är förvisso en uppgift av vida större dimension och svårighetsgrad än brobyggande mellan balter och ryskspråkiga eller mellan slovakar och ungrare. Men jag är övertygad om att ESK har kompetens att tillföra ett sådant arbete. Till denna rehabiliteringens diplomati bör även icke-statliga organisationer kunna lämna sina bidrag.

Sverige har som ordförandeland fått befatta sig även med andra svårarade kriser inom ESK-området. I konflikten om Nagorno-Karabach har parterna efter internationella påtryckningar enats om mandatet för en övervakningsstyrka i ESK:s regi, som skulle kunna sättas in när en vapenvila inträder och en fredskonferens kommer i gång. Den av armeniska styrkor i Nagorno-Karabach inledda offensiven mot Kelbadjar och andra områden i Azerbajdzjan försvårar emellertid för närvarande dialog och förhandlingar. En rad politiska hinder återstår att övervinna. ESK har ett ansvar när det gäller att åter få i gång fredsprocessen.

I Georgien har ett kreativt sökande efter öppningar i konflikterna om Abchasien och Sydossetien hittills bara givit begränsade resultat. I Moldavien håller ESK på att upprätta en närvaro avsedd att bidra till ansträngningarna att finna en varaktig lösning på problemet Transnistrien. Frågan om ESK kan bidra till en konstruktiv utveckling i Tadzjikistan kommer denna vecka att i Wien diskuteras av ESK-staterna.

Vid sidan av konflikt- och krishanteringen, som jag här berört, har värdet om demokratin, rättsstaten och de mänskliga rättigheterna varit ett av det svenska ordförandeskapet prioriterat arbetsområde. Denna inriktning av vårt arbete hänger samman med det breda säkerhetsbegrepp som omhuldas inom ESK. På kort sikt måste vi göra vad vi kan för att förebygga krig och mäkla fred. På längre sikt kan enbart respekt för ESK:s grundläggande värden – demokratin, rättsstaten och de mänskliga rättigheterna – göra fred och stabilitet bestående.

Vid mitt besök i de fem centralasiatiska ESK-staterna för två veckor sedan stod dessa principiella frågor i förgrunden. Jag tog upp dem i samtliga poli-

tiska samtal jag förde under resan. Det finns inga skäl att sticka under stol med att det i flera centralasiatiska ESK-stater förs en politik som ligger långt ifrån den värdegemenskap på Parisstadgans grund som vi vanligen talar om. I Tadzjikistan har det skoningslösa inbördeskriget upphört, men förföljelsen av oppositionen fortsätter. I Uzbekistan och Turkmenistan ges föga eller intet politiskt utrymme åt meningsmotståndare till regimen.

Vi har länge varit medvetna om att flera nya ESK-stater inte vill eller förmår leva upp till sina åtaganden vid inträdet i ESK. Nu krävs att ESK tar itu med detta problem. Det måste ske på flera sätt.

– Vi måste tala klarspråk om problemen. Om vi inte klarar en rak dialog i dessa frågor har vi inte bestått det första provet.

– Samtidigt måste vi vara realistiska i våra målsättningar. Det lönar sig föga att begära att dessa stater blir fullfjädrade demokratier över en natt. Men vi får varken sväva på målet om ESK-åtagandenas innebörd eller underlåta att kräva att berörda stater rör sig i riktning mot politisk demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna.

– Dialog och påverkan som första handlingslinje innebär att vi måste vidta en rad konkreta åtgärder för att dra in dessa stater i ESK:s arbete. Jag avser att inom kort i Wien lägga fram förslag till en rad åtgärder med detta syfte inriktade på de centralasiatiska ESK-staterna.

Vid samtalen i Centralasien berördes också de militära frågor om vilka förhandlingar pågår inom ramen för Säkerhetsforum i Wien. Det är väsentligt att integrera de centralasiatiska ESK-staterna även i dessa förhandlingar. Inte minst arbetet på en uppförandekod med dess koppling till andra delar av ESK-arbetet har stor betydelse för alla ESK-stater.

I dialogen med de nya ESK-staterna behövs alla goda krafter. I min Centralasiendelegation ingick en företrädare för ESK:s parlamentarikerförsamling. Utbyggda kontakter med parlamentarikerna i de nya ESK-staterna skulle kunna ge ett bidrag både till konfliktlösning och till meningsutbytet i demokrati- och MR-frågor. Därvid hoppas jag också på stöd från Sveriges riksdag.

Som konstaterades vid den internationella konferensen om förebyggande diplomati i det här huset för en månad sedan är den bästa garanten för säkerhetspolitisk stabilitet i Europa en fungerande värdegemenskap mellan ESK-länderna. Någon form av granskning av ESK-staternas vilja och förmåga att efterleva påbuden om demokrati och mänskliga rättigheter i Parisstadgan och andra grundläggande ESK-dokument borde bli resultatet av höstens möte i Warszawa, som skall behandla uppföljningen av åtagandena inom den s.k. mänskliga dimensionen av ESK-arbetet.

Herr talman! Under återstoden av det svenska ordförandeskapet avser jag att lägga stor vikt vid frågor rörande demokrati och mänskliga rättigheter. Vi planerar att i Stockholm genomföra ett informellt högnivåmöte om MR-frågor i ESK-området med deltagande av Europarådet, FN:s Genèvekontor, ESK:s minoritetskommissarie och ESK:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter.

Det är Sveriges uppfattning att flyktingfrågorna bör få ökad uppmärksamhet i ESK. Vi har därför vid det migrationsseminarium som i slutet av april ägde rum i Warszawa fört fram tanken på en europeisk ordning för hantering

av massflyktssituationer. Avsikten är att skapa bättre möjligheter för flyktingar att få en tillfällig hemstad i geografisk närhet av sina ursprungsländer.

På många andra områden än de jag här berört pågår ett intensivt arbete avsett att förstärka ESK:s förmåga att ta itu med såväl omedelbar konflikt-hantering som långsiktig demokratiuppbyggnad inom ESK-gemenskapen. Jag räknar med att ESK:s ministerråd inom kort skall kunna utnämna ESK:s förste generalsekreterare. Jag planerar att tillsammans med FN:s general-sekreterare underteckna ett avtal om samordning med FN vid ett besök i New York senare i vår.

Det är min starka förhoppning att vi på alla de områden jag här berört – konflikthantering, befästande av värdegemenskapen, det inre reformarbetet, samverkan med FN – under den återstående tiden av Sveriges ordförandeskap skall kunna ta ytterligare steg i riktning mot en ny europeisk samarbetsordning. Jag är övertygad om att ESK på nytt kommer att ge prov på både slitstyrka och uppslagsrikedom. Vi behöver ta nya steg för att förebygga konflikter. Vi bör komplettera våra preventiva insatser med en rehabiliteringens diplomati. Vi måste på allvar ta itu med den utmaning som avsaknaden av demokratiska traditioner och bristen på respekt för de mänskliga rättigheterna i flera ESK-stater utgör.

I dessa strävanden är det ESK:s styrka att ingen europeisk stat står utanför ESK, och att de stora demokratierna på andra sidan Atlanten ingår i ESK-kretsen. ESK har särskilda förutsättningar att binda in alla Europas stater i en politisk gemenskap. Ingen annanstans kan alla Europas stater tillsammans med ett pånyttfött, demokratiskt Ryssland planera för en gemensam framtid. Häri ligger ESK:s oumbärlighet.

Anf. 40 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern. Det var en värdefull och omfattande information. Mycket ger anledning till kommentarer och frågor. Jag skall försöka koncentrera mig till ett område.

En formulering var ungefär så här: Icke-statliga organisationer bör kunna lämna bidrag. Icke-statliga organisationer – NGO med den engelska förkortningen – har egentligen inget tillträde till ESK-processen. Den nuvarande NGO-ambassadören redovisade i den senaste briefing från UD litet grand från sin verksamhet. Där pekade han just på detta.

Vi vet att många regeringar inte vill att människor och folkrörelser skall engagera sig i frågor som demokrati och mänskliga rättigheter. Men vi i Sverige har alltid satt stort värde på folkrörelsernas engagemang. Det folkliga engagemanget driver ju många gånger oss politiker. Därför skulle jag vilja fråga: Är utrikesministern beredd att utnyttja den uppslagsrikedom som finns i folkrörelserna och MR-organisationerna och på något sätt försöka släppa in dem i ESK-processen?

Anf. 41 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag tackar för Karl-Erik Svartbergs fråga. Jag delar hans bedömning att vi här har en viktig uppgift. Vi måste se till att vi i ESK-processen får in mer direkta och enkla kanaler för ett samarbete med frivilligorganisationer eller, med det engelska uttrycket, icke-statliga organisationer.

Där har i själva verket ESK-processen, eller som det ibland sägs Helsingforsprocessen, en oerhört fin tradition att bygga på, nämligen att själva grundandet av ESK ledde till uppkomsten av Helsingforsgrupper, som sedan har haft stor betydelse för frigörelseprocessen i Central- och Östeuropa.

Jag kan nämna för Karl-Erik Svartberg att när jag var i Centralasien träffade jag i två av staterna jag besökte MR-grupper som kallade sig Helsingforsgrupper. Detta gav mig också impulsen att vi måste ta ett initiativ för att förbättra utbytet. Här i Sverige har vi en form av utbyte. Vi har regelbunden dialog mellan icke-statliga organisationer och dem som jobbar med ESK-frågor på utrikesförvaltningen. Jag hade även själv tillfälle att träffa ett antal personer i denna fråga.

Men vi behöver också bygga upp detta internationellt. Jag ser ett tillfälle, bara för att förmedla denna tanke till kammaren, vid parlamentarikerförsamlingens möte i Helsingfors i början av juli. Då tycker jag att man borde försöka åstadkomma någonting för att få med frivilligorganisationer.

Får jag också tillägga att jag tror att frivilligorganisationerna kommer att ha en mycket stor uppgift när det gäller att försöka hjälpa till att återskapa förtroendet och återställa ett civilt samhälle i Bosnien.

Anf. 42 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Tack för svaret, utrikesministern. Jag skulle också vilja peka på något utöver parlamentarikerförsamlingen. Frågan är om inte det toppmöte som utrikesministern aviserade i höst skulle kunna spela en roll. Där tror jag att frivilligorganisationerna på något sätt åtminstone borde få en viss insyn.

Anf. 43 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Avser Karl-Erik Svartberg nästa ministerrådsmöte i ESK? Ja, jag håller med om detta. Vi skall se vad vi kan göra.

Anf. 44 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Jag tackar också för den redovisning som utrikesministern har givit om Sveriges ordförandeskap i ESK. Jag skulle vilja ställa en fråga som har att göra med en av delkonflikterna på Balkan. Det gäller Kosova. Jag vet att ESK har placerat ut observatörer i området för att bevaka hur mänskliga rättigheter och annat hanteras. Det tycker jag är alldeles utmärkt.

Jag skulle vilja fråga: Kan utrikesministern säga någonting om huruvida Sverige som ordförandeland driver frågan om att fredsbevarande styrkor skall utplaceras mellan Serbien och Kosova, för att förhindra ytterligare en blodig konflikt i det forna Jugoslavien? Finns det andra funderingar från svensk sida på att i ESK driva krav på andra insatser för att skydda majoriteten i Kosova mot den serbiska minoriteten?

Anf. 45 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag tackar Kent Carlsson för den frågan. Jag vet att det var många från riksdagen som träffade dr Rugova när han var här i Stockholm. Det gjorde även jag. Jag hade då möjlighet att med honom diskutera läget i Kosovo.

Den internationella närvaron där utgörs i första hand av ESK-observatörerna, som har verkat där en längre tid. Jag tror också att det nu finns ett lokalkontor för UNHCR. Men ESK-närvaron är mycket väsentlig. Jag hade möjlighet, när jag besökte Belgrad före jul, att sammanträffa med ambassadör Bööck som leder den här missionen. Det finns också sedan Stockholmsmötet ett beslut om att utöka närvaron av observatörer i Kosovo. Det är på gång att utöka observatörsstyrkan, så att man därmed kan finnas på flera orter i Kosovo. Det jag också diskuterade med dr Rugova var att vi från svensk sida ville ta initiativ till att han och hans medarbetare skulle kunna sammanträffa med Wiengruppen och därmed diskutera situationen i Kosovo.

Frågan om utplacering av några större styrkor mot gränsen tror jag måste diskuteras också med FN och i FN-sammanhang.

En av de frågor som kommer att finnas kvar på Jugoslavienkonferensens bord i de fortsatta överläggningarna är Kosovafrågan. Det är den information som vi har alldeles färsk. Det innebär att detta problemkomplex kommer att fortsätta att behandlas.

Anf. 46 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Också jag vill tacka utrikesministern för redovisningen. Den är mycket värdefull. Det är ett oerhört ansvar som Sverige har att vara ordförande i denna otroligt omfattande organisation, som har en så stor uppgift nu i alla de konflikter som redan finns i Europa och som dess värre kan komma.

Jag vill ta upp det som Karl-Erik Svartberg var inne på, nämligen att frivilligorganisationernas, icke-statliga organisationers, roll är viktig. I samband med Stockholmsmötet ordnades en parallellkonferens, där bl.a. Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet var initiativtagare. Där kom många människor från potentiella konflikthärder med konstruktiva idéer.

I Stockholmsmötet beslutade man, som utrikesministern sade, att icke-statliga organisationer nu skall få möjlighet att inte bara närvara vid mötena och ha en status som är vanlig inom FN utan också vara med i de mera operationella verksamheter som EESK har. Det tycker jag är väldigt intressant.

Jag skulle vilja fråga utrikesministern: Använder utrikesministern alla de krafter som finns i Sverige? Jag tänker på Transnationella stiftelsen för freds- och framtidsforskning i Lund som ju har mycket stor egen erfarenhet av Kosovo och som skulle kunna ge många impulser för att direkt användas i ESK-arbetet. Jag tänker inte bara på svenska organisationer. Som representant för ordförandelandet skulle utrikesministern kunna dammsuga alla frivilligorganisationer och alla idéer som finns – i USA, Canada, Tyskland, vartenda EG-land och också i Central- och Östeuropa – och med sin närvaro gå in i en konfliktläkande process. Man skulle kunna börja med Kosovo, där inget krig ännu har brutit ut, och komma med nya, andra tankar än militära och vanliga diplomatiska i den fruktansvärda konflikten i Bosnien.

Tar utrikesministern ordentliga initiativ både i Sverige och internationellt för att fokusera för icke-statliga organisationer möjligheten att direkt gå in i ett operativt arbete för fred i det forna Jugoslavien?

Anf. 47 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag tackar Birgitta Hambraeus. Här i Sverige har vi väl utvecklade kanaler sedan lång tid mellan frivilligorganisationer, riksdagen, Utrikesdepartementet och andra statliga organ. Vad jag skulle vilja försöka – och det är i linje med mitt tidigare svar till Karl-Erik Svartberg – och vad jag ser behov av är att få smidigare kanaler på ett mer internationellt plan. Detta måste vi ägna en viss tankeverksamhet åt, för det är kanske inte heller så lätt åstadkommet. Men vi skall försöka. Jag vill gärna säga det. Vi tar gärna emot synpunkter på och förslag till hur vi skall göra det på ett sätt som gör att det hela kan fungera lätt och smidigt.

Anf. 48 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag tackar särskilt för den inställning som utrikesministern här visar, att vi kan göra detta på ett lätt och smidigt sätt. Man behöver inte ha en stor organisation för det. Man skulle kunna inom UD genom olika kanaler i Sverige ta kontakt med de grupper som finns. Det finns fredsälskande grupper i det gamla Jugoslavien, inte minst Helsingforsgrupper, HCA-grupper, i Belgrad – kvinnor som arbetar där. Det finns många grupper som på detta sätt skulle kunna involveras, om de fick känna att de har stöd från ESK, och därmed inifrån arbeta för fred i det forna Jugoslavien.

Anf. 49 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag vill gärna tillägga att det redan i dag finns ett slags register i Warszawakontoret, som särskilt arbetar med mänskliga rättigheter och där man som non-governmental organisation kan registrera sig och få ESK-material. Så det finns någon form av möjlighet redan. Jag tror bara att det tenderar att bli så att man registrerar sig där, och sedan får man kanske papper som inte alltid är så lättillgängliga. Det är där som jag menar att vi måste fundera på om vi kan åstadkomma någonting som leder till mera levande utbyte.

Anf. 50 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag delar utrikesministerns uppfattning om att ESK har en alldeles särskild betydelse på grund av att det omfattar alla Europas länder. Det betyder att ESK kan göra insatser som andra organ kanske inte har samma förutsättningar för att göra.

Jag skulle vilja ställa en fråga till utrikesministern, och det gäller flyktingar och mänskliga rättighets-frågor. Från Europarådets sida har det gått ut en skrivelse till regeringarna om hur de ställer sig till en flyktingaktion och flyktingkonferens på hög nivå. Enligt uppgift skulle skrivelsen ha besvarats, men det hade inte gjorts när jag var nere i Europarådet. Jag undrar: Hur ser utrikesministern på att det tas initiativ från olika håll på detta sätt? Hur anser utrikesministern att man kan samordna olika initiativ för att de skall kunna få ännu bättre effekt? Det är risk för att det av och till sker ett dubbelarbete. Det skulle vara ganska olyckligt.

En av Europarådets specialiteter är mänskliga rättigheter. Nu säger utrikesministern att det förbereds en konferens om mänskliga rättigheter. Då kan man tycka när det gäller båda dessa saker att konferenser är bra, dialog

är bra, och det är bra att det sker på hög nivå. Men man måste ha en inriktning: Vad är det vi verkligen vill uppnå? Det är risk att det ordnas olika saker utan att man tar konkreta steg framåt. Det är nödvändigt på båda de områden som jag nämnde.

Slutligen, herr talman! Jag vet att utrikesministern har sagt att om inte en krigsförbrytardomstol via FN leder till konkreta resultat, då skulle ESK ta initiativ. Här har det dessutom sagts att det skall bli resultat från ESK:s sida redan före årets slut. Det förefaller mig litet överoptimistiskt.

Anf. 51 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Tack, Hans Göran Franck. Visst finns det risk för dubbelarbete – det gör det. Bl.a. därför tänker vi från svensk sida ta ett initiativ till en sammankomst med Europarådet, FN:s Genèveskontor m.m. för att få en samordning runt mänskliga rättighets-problematiken. Jag tror att det finns väldigt goda utsikter att vi kan stödja varandra och framför allt att Europarådets expertis och möjligheter på mänskliga rättighets-området kan tas till vara av ESK, som inte alls har så uppbyggda strukturer.

Jag tycker att vi skall sträva till detta samarbete och i viss mån till arbetsfördelning. Europarådet har naturligtvis en mycket större organisation än vad ESK har.

När det gäller migrationsfrågor har vi på svensk sida i en diskussion kommit fram till att det i dag inte finns något givet forum, där den här typen av frågor kan behandlas. Det är därför vi strävar efter att få in frågorna i ESK, för vi tror att det skulle kunna vara rätt forum. Det säger inte att det är fel om inte Europarådet kan föra frågan och de här tankarna framåt – absolut inte. Inom Europarådet har det pågått en diskussion om minoritetsfrågorna.

ESK har en fungerande minoritetskommissarie, som utför ett direkt praktiskt jobb. Vi måste samverka och stödja varandra, men icke blockera varandras arbete.

Anf. 52 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Det är bra att utrikesministern säger att det behövs ett samarbete och en samordning, att det inte skall vara konkurrens och rivalitet. Utrikesministern är dessutom med i Europarådets ministerkommitté, så hon har ju alla förutsättningar att förverkliga detta.

Till sist vill jag upprepa min fråga om hur utrikesministern verkligen ser på förutsättningarna för upprättandet av en krigsförbrytardomstol, som enligt Corell skulle kunna förverkligas redan i slutet av året. Är det verkligen på det sättet?

Anf. 53 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Generalsekreteraren har ju säkerhetsrådets uppdrag att framlägga förslag. Vi väntar på att så skall ske endera veckan. Men den oerhört intensiva utvecklingen dessa dagar kring Jugoslavienkrisen gör att jag kan tänka mig att förslaget något försenas. Säkerhetsrådet har nu att göra svåra överväganden för att se till att det blir en uppslutning, även de facto, kring Vance–Owen-planen. Jag kan tänka mig att det här blir någon för-

skjutning. Men från svensk sida följer vi frågan och gör vad vi kan för att den i praktiken inte kommer att glömmas bort.

Anf. 54 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag tackar utrikesminister Margaretha af Ugglas för den lämnade informationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1992/93:106
6 maj 1993

*Vissa frågor
rörande
jordbruk och
trädgårdsnäringen*

**6 § (forts. från 4 §) Vissa frågor rörande jordbruket och trädgårds-
näringen**
(forts. JoU20)

Anf. 55 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Efter detta avbrott är det inte alldeles enkelt att på nytt ta sig an jordbrukspolitiken. Dessutom var ju jordbruksministern här och gjorde ett inlägg i debatten. Det är kanske inte så mycket mer att tillägga. Jag vill ändå ta några minuter i anspråk. Vi kristdemokrater har varit tydliga när det gäller jordbrukspolitiken och vilka förändringar vi vill ha till stånd.

Det beslut på det jordbrukspolitiska området som fattades här i riksdagen den 31 mars innebär ett steg i rätt riktning för svenskt jordbruk. Det betänkande vi nu behandlar är ytterligare ett steg mot en justering av jordbrukspolitiken med hänsyn till att Sverige ansökt om medlemskap i EG och till de förhållanden som råder för jordbruket i vår närmaste omvärld.

Vi kristdemokrater anser att livsmedelsproduktion är en viktig resurs för vårt land. Därför ser vi på 1990 års livsmedelspolitiska beslut med viss skepsis. Detta beslut innebär bl.a. att produktionen av livsmedel i princip skulle jämföras med andra näringar, ett synsätt som vi i kds inte har delat. Man måste ha ett vidare synsätt när det gäller vår modernäring, vilket har varit uppe i ett antal debatter under de senaste ett och ett halvt åren. Av den tidigare debatten i dag framgick det att synsättet att jordbruket är samhällsekonomiskt viktigt alltmer kommer tillbaka. Det visar att vi ändå är på rätt väg.

Från kristdemokratiskt håll, och även från andra håll, har det hävdats att det svenska jordbruket och den svenska livsmedelsproduktionen måste få vara med och konkurrera på lika villkor som jordbruket inom den europeiska gemenskapen. En annan hållning vore att avskärma svenskt jordbruk från en stor marknad där det finns möjlighet till avsättning för svenskproducerade livsmedel. I längden skulle 1990 års beslut – om det finge gälla ogravat – ha medverkat till att vi ytterligare måste minska vårt jordbruk genom en ökad import utan någon motsvarande export av svenska livsmedelsprodukter. Det är därför bra att nu göra dessa justeringar.

Grönmjölsproduktionen i Sverige är ju inte särskilt stor, ca 15 000 ton grönmjöl från en areal om drygt 2 000 ha. Denna lilla produktion skulle få betydande svårigheter när gränsskyddet för proteinfodermedel tas bort den 1 juli i år. I propositionen föreslår regeringen därför ett arealbaserat stöd. I en motion från kds förordades i stället ett kilobaserat stöd. Liknande förslag fanns i en centermotion.

Utskottet menar att ett stöd som utgår för producerad volym har flera fördelar framför ett arealbidrag med den utformning som anges i propositionen. Med ett volymbaserat stöd kan oönskade skillnader i stödnivån mellan olika producenter undvikas. Ett sådant stöd står dessutom i bättre överensstämmelse med den stödform som tillämpas inom EG. Det är positivt att vi i utskottet har kunnat komma överens i denna fråga.

Herr talman! Jag vill också något kort beröra trädgårdsnäringens bekymmersamma situation. Det finns ett antal företag inom denna näring som befinner sig i en akut ekonomisk kris. Utskottet understryker behovet av en särskild utredning som skyndsamt bör utreda omfattningen av fruktodlingens ekonomiska problem och föreslå lämpliga åtgärder. Det är bra att jordbruksministern ser positivt på den här frågan och att han skall arbeta mycket snabbt med den.

Noterbart är också att den svenska ekologiska trädgårdsproduktionen är lägre än konsumtionen. Därför bör det framöver finnas utsikter för en ökad svensk produktion. Jag är ense med jordbruksministern om att såväl konsumentintressen som miljöskäl talar för statliga insatser för den ekologiska produktionen. Utskottet anser alltså att det är angeläget att rådgivningen till trädgårdsodlarna organiseras effektivt och anpassas till näringens behov.

Slutligen vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på vad som sägs angående medel för att underlätta etableringen av ett antal kunskapscentrum för fortbildning inom jordbruket och trädgårdsnäringen, vilket är väsentligt för framtiden. Det är bra att man såväl i propositionen som i utskottsbetänkandet, trots dagsaktuella problem och kriser, försöker lyfta fram utvecklingsfrågor och se på framtiden inom dessa branscher.

Med det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 56 JOHN ANDERSSON (-):

Herr talman! Om man är sist på talarlistan, blir det ofta upprepningar av vad som tidigare har sagts. Jag hoppas att kammaren har överseende med detta. Det finns kanske också frågor som tål att upprepas även när vi diskuterar jordbruket och i synnerhet Norrlandsjordbruket.

I det här utskottsbetänkandet behandlas bl.a. frågan om merkostnadsersättning till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige för nästa budgetår.

När det gäller stödet till jordbruket i norra Sverige har utskottet följt propositionens förslag, ett förslag som innebär ett väsentligt avsteg från tidigare beslut genom att det för den föreslagna nivån inte finns ett kalkylmässigt underlag. Det hela måste nog ses som ett allvarligt avsteg från den mycket viktiga principen att nivån på merkostnadsersättningen till jordbruket i norra Sverige skall vila på objektiva kalkylmässiga grunder.

Att hålla fast vid en nivå som fastställts utifrån ett kalkylmässigt underlag är särskilt viktigt under pågående förhandlingar om ett medlemskap i EG, vilket också har påpekats tidigare i debatten. Möjligheterna att nå en förhandlingsuppgörelse om bibehållna principer för stödet till Norrlandsjordbruket bygger självfallet på att ambitionsnivån i detta känsliga skede inte sänks.

Stora förhoppningar har också ställts på en självrekryterande köttdjursproduktion – dikor – även i norra Sverige. Det skulle bl.a. vara ett viktigt bidrag till ett öppet och levande odlingslandskap. Det är därför med besvikelse man noterar att det i propositionen inte finns förslag på detta område. I utskottet har man heller inte varit beredd att göra någon ändring i enlighet med vissa motionsförslag.

I norr har man också reagerat mot att det i propositionen förutsätts att norra Sveriges svinproducenter skall bryta mot samhällets miljöregler. För att klara behovet av spridningsareal för gödsel krävs en betydande andel egenproducerad spannmål. Den merkostnadsberäkning som Jordbruksverket har gjort bygger helt på inköpt spannmål, vilket även strider mot stödets idé att bl.a. bidra till ett öppet landskap.

Herr talman! Jag har i en motion framfört det som jag nu har berört, dvs. större ekonomiskt stöd till norra Sverige, en regional merkostnadsersättning för dikor och frågan om egenproducerad spannmål i kalkylen för svinproduktionen. Alla tre yrkandena har i utskottsbehandlingen blivit avstyrkta. Det får man beklaga. Jag vet också att många jodbrukare och företrädare för dessa hade hoppats på att utskottet skulle rätta till vad man tyckte var fel i propositionen.

Nu finns i betänkandet reservationer där ett ökat Norrlandsstöd förespråkas. Jordbrukarna i området förväntar sig nog att åtminstone ledamöterna från Norrland skall stödja dessa förslag. Jag undrar om man kan förvänta sig en sådan norrländsk samling över partigränserna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 8 §.)

7 § Vissa fiskefrågor

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1992/93:JoU21 Vissa fiskefrågor (prop. 1992/93:184).

Anf. 57 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! Regeringens förslag till riksdagen, proposition 184, tillhör inte de mest välskrivna förslag som har lämnats till riksdagen. Ej heller är innehållet i propositionen det bästa. Utskottet har därför på flera punkter gått emot jordbruksministerns förslag.

Den socialdemokratiska motionen i detta ärende har tillstyrkts till nästan hundra procent. Endast på en punkt, finansieringen av det regionala stödet, hade vi litet delade meningar. Jag skall återkomma till detta.

Läget för det svenska yrkesfisket i dag är mycket bekymmersamt. Orsaken är till stor del den dåliga torskutgången i Östersjön. Sydkustfiskarna och oskustfiskarna har under lång tid, speciellt under 80-talet, haft mycket goda år med torskfisket. Det har också varit det fiske som fiskarna till stor del har levt på.

Det finns naturligtvis inte bara en utan flera orsaker till att torsken nu har

försvunnit i Östersjön. Först och främst beror det på den dåliga saltvattenin-strömningen från Västerhavet. Men också fiskarna själva har naturligtvis varit en bidragande orsak genom att man har fiskat intensivt och använt moderna redskap.

Det finns också en annan fara, nämligen miljön i havet. Den har förstört en del. Forskare från både Fiskeriverket och Naturvårdsverket undersöker om det kan vara någon sjukdom, liknande den som har drabbat laxen, som kan ha orsakat att torskbeståndet har minskat.

Yrkesfiskarna på syd- och ostkusten har i dag, som jag sade, ett mycket bekymmersamt läge. De uppehåller fisket med sillfiske. Sillfisket har nackdelen att priserna för fisket är mycket låga, och efterfrågan på sill och strömming är mycket dålig. I dag kan man klara detta genom det prisregleringssystem som vi har med bidrag per kilo sill, men det kommer nu att upphöra.

Regeringen föreslår alltså att prisregleringen skall upphöra. Det är helt i sin ordning, eftersom Sverige 1988 i Oslo träffade en överenskommelse med övriga EFTA-länder om att varje form av statligt stöd som snedvrider konkurrens skall vara avskaffat senast den 1 januari 1994.

Från socialdemokratisk sida har vi haft synpunkter på prisregleringssystemet. Vi föreslog i vår motion att man skulle flytta fram ändringen från den 1 juli 1993, som regeringen föreslog, till den 1 januari 1994. Detta har utskottet tillstyrkt, och man lämnar ett förslag till riksdagen i enlighet med vår motion.

Nackdelarna med prisregleringen har kanske varit flera, men det blir ytterligare en nackdel nu när prisregleringen hastigt försvinner för många. Om lönsamheten för sillfisket har varit dålig tidigare, kommer den naturligtvis att bli ännu sämre när stödet försvinner. Därför har vi också tänkt på tiden efter den 1 januari 1994. Vi föreslår att ett regionalt stöd skall utgå speciellt till Syd- och Ostkusten. Vi nämner dessa kuststräckor, eftersom Västkusten är litet annorlunda. Där har man större tillgång och bättre möjligheter att fiska. Det stöd vi här föreslår är på 5 miljoner kronor, som vi vill skall riktas till Syd- och Ostkusten. Vi vill också att det stödet skall tas upp som en särskild post i statsbudgeten. Även detta har tillstyrkts.

Emellertid har vi haft litet delade meningar om finansieringen av stödet. Majoriteten i utskottet tycker att pengarna, de 5 miljonerna, skall tas från regleringskassan. Vi socialdemokrater anser att det inte bör ske förrän regleringskassan har upphört, och om det blir pengar över anser vi att de bör överföras till statens budget. Detta har vi tagit upp i vår reservation. Jag yrkar därför bifall till den reservationen.

Fiskerilånen kommer också enligt propositionen att upphöra. Fiskerilånen har tidigare varit på 40 miljoner kronor. Den statliga kostnaden för dessa lån har varit ca 17 miljoner kronor. Räntorna på lånen har varit mycket gynnsamma för yrkesfisket. Man har betalat två tredjedelar av diskontot i ränta. Men i dessa 40 miljoner ligger en del i bidrag och avskrivningar.

Nu tas dessa 17 miljoner upp som ett bidrag till fisket. Det är väl okej, men när man har läst propositionen, vilket man fick göra flera gånger för att riktigt förstå vad jordbruksministern menar, kommer man fram till att det inte blir 17 miljoner kronor. I stället föreslås att 4 miljoner kronor av de 17

miljonerna skall avsättas för överskottshanteringen. Vidare föreslås att 5 miljoner också skall avsättas för det regionala bidraget.

Vi socialdemokrater har tagit upp detta i vår motion och föreslår i stället att de 4 miljoner kronorna till överskottshanteringen skall tas från prisregleringskassan. Det regionala bidraget på 5 miljoner skall då, som jag tidigare nämnde, finansieras på annat sätt och tas upp i statsbudgeten. Det har utskottet tillstyrkt, varför man i dag föreslår riksdagen detta.

Målet med fiskerinäringen måste vara att man så småningom, när man kommer över krisperioden, skall kunna stå på egna ben. Men som jag nämnde tidigare är yrkesfisket i dag inne i en mycket besvärlig omställningsperiod. Detta har kanske också delvis orsakats av politiska beslut. På exempelvis Sydkusten har man puffat på för att fiskeflottan skall moderniseras, dvs. att man skall byta ut de gamla trätrålararna mot modernare ståltrålare, vilket har skett.

Nu står fiskarna där med stora investeringar i fiskeflottan som skall betalas. Fisketillgången har minskat, och man hamnar därför i en mycket bekymmersam situation.

Herr talman! Jag skall också nämna den sista punkten som vi har tagit upp. Det rör de 30 miljoner som finns i prisregleringskassan och som en gång avsattes vid prisförhandlingarna år 1987 och år 1988. Det avsattes 15 miljoner varje år. Dessa pengar var avsedda för konsumentupplysning. Orsaken till detta var de höga torskpriserna. Man ville att pengar skulle komma tillbaka till konsumenterna.

Flera förslag till hur dessa pengar skall betalas och hur man skall använda dem har väckts under dessa år. Men de förslag som har lagts fram har man av olika anledningar inte kunnat acceptera. Nu föreslår vi i vår motion att dessa 30 miljoner kronor överförs till Svensk Fisk, som skall ombildas och bedriva ren informationsverksamhet för att upplysa svenska konsumenter om hur bra det är att äta fisk och hur man tillagar fisk.

Det är enligt min mening ett bra sätt att använda dessa pengar i stället för att som enligt vissa förslag skicka ut rabattkuponger till konsumenter. Tar man 30 miljoner kronor och fördelar dessa på 8 miljoner svenskar blir det 3:00–3:50 kr per svensk i rabatt på torsk. Då har man inte räknat in administrationskostnaderna. Jag tycker att detta förslag faller av sig självt.

Det vi har föreslagit, och som utskottet också är med på, är bra. Det nybildade Svensk Fisk kan därmed bedriva en bättre informationsverksamhet än vad man hitintills har gjort. Som jag nämnde kommer Svensk Fisk framöver att bli ombildat och enbart bedriva informationsverksamhet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation 1 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 58 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Fiskerinäringens situation är för närvarande bekymmersam och det av många skäl. Utvecklingen går mycket snabbt. Det finns en utredning, men förhållandena är föränderliga. Det är den politiska förändringen inte bara för Sverige utan också för våra omgivande länder i Baltikum som har gjort att förutsättningarna förändras mycket snabbt. Vi har fått ett annat konkurrensläge.

Prot. 1992/93:106
6 maj 1993

Vissa fiskefrågor

Här sitter vi, precis som Kaj Larsson säger, med en modern fiskeflotta och skall i större omfattning än någonsin konkurrera med öststatsfisk. Det är inte bara vi som skall konkurrera. Jag såg i en tidning i dag att man t.o.m. i Polen är bekymrad för konkurrensen. Vi har tidigare jämfört oss med Polen som konkurrensland, åtminstone när det gäller Sydsveriges fiskare. Nu jämför sig Polen med den ryska fiskeflottan som kommer och dumpar fisk på den polska marknaden.

Man har alltså råkat i konflikt. Fiskarna där har tagit besluten i egna händer och blockerar nu hamnarna för rysk fisk. Vi har också råkat i den situationen att även svensk fisk på detta vis blockeras. Vi får hoppas att det blir en lösning på detta.

Möjligheterna för våra yrkesfiskare att övergå till annan verksamhet är i nuvarande ekonomiska läge små, närmast obefintliga, även om dessa fiskare har ett brett kunskapsregister. Vi bör därför se på marknaden för fångster och hur i dagens läge åtminstone sill och strömming, vilka det finns god tillgång på, kan få avsättning.

I detta sammanhang kommer man in på att vi måste få en ökad preferens bland konsumenterna för just sill och strömming. För den enskilde fiskaren är det viktigt att kunna planera sin verksamhet. Eftersom antalet stillaliggande fartyg nu är mycket omfattande – det lär finnas ansökningar om 250 stillaliggande fartyg där orsaken är torskfiskestoppet – bör kunskaperna hos dessa yrkesfiskare kunna utnyttjas bättre. Nu är det fråga om traditionell arbetslöshetskasseersättning. Man bör kunna ge igen någonting som på sikt lönar sig för yrkesfiskarna själva.

Jag har därför i en motion fört fram att det är viktigt att samhället tar till vara fiskarnas frigjorda resurser, som uppkommer genom detta påtvingade stillaliggande av fiskefartyg. I motionen har jag kopplat ersättningen vid stillaliggande till någon form av motprestation för att stärka fiskenäringens konkurrenskraft.

Vi bör tillvarata yrkesfiskarnas stora kunnande genom att de deltar i t.ex. propagandaarbete i skolor och storhushåll samt vid mässor för ökad fiskkonsumtion. Jag anser givetvis inte att varje yrkesfiskare är lämpad för detta. Men det finns många av dem som tycker att detta skulle vara intressant att få göra. Många kan också göra andra arbetsinsatser som är till nytta för både nationen och näringen, eftersom det är en så lång stillaliggandetid som planeras.

Herr talman! Vi behöver en förändrad kostinriktning bland våra konsumenter för att kunna öka fiskkonsumtionen. Det är synnerligen angeläget bland de yngre åldersklasserna där konsumentmönstret grundläggs för en lång tid framöver. Låt oss göra en koppling mellan konsumenten och producenten genom att använda lediga resurser bland fiskarebefolkningen. Detta kan på sikt vara till gagn såväl för folkhälsan som för yrkesfiskarna.

Jag vill också nämna att detta inte bara gäller yrkesfiskarna utefter kusterna. Det finns även insjöfiskare som nu har problem genom att fiskpriserna är enormt låga. Det har talats om att gädda har sålts för 3 kr kilot. Men jag har inte sett någon nämnvärd prissänkning i konsumentledet. Därför måste vi titta på varför de enormt låga priser som nu gäller inom producentledet inte får genomslag till konsumenterna.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 2.

Herr talman! Låt mig börja med att instämma med de båda föregående talarna om situationen för svenskt fiske och svensk fiskerinäring. Man kan förvisso säga att situationen är besvärlig för flera branscher i Sverige, men för fiskerinäringen är problemen flerfaldiga och av olika art.

Tillgången på fisk har minskat. Det gäller framför allt Östersjöområdet och i synnerhet torskfisket, som för närvarande är praktiskt taget obefintligt för Sveriges del. Vi har alltså ett torskfiskestopp för närvarande. Det är särskilt allvarligt eftersom torsken traditionellt utgör den värdemässigt viktigaste fisken.

Även marknadsmässigt har vår svenska fiskerinäring det arbetsamt just nu. Stora mängder import av färsk fisk från de baltiska länderna – eller om den importen ursprungligen kommer från länder längre österut – har pressat priserna på vissa fiskarter långt under vad som är tillnärmelsevis lönsamt för fisket i Sverige. Sådan import tar naturligtvis marknadsandelar från de arter som fortfarande kan fiskas i Sverige.

Det betänkande som riksdagen nu skall ta ställning till behandlar alltså i en del avseenden villkoren för svenskt yrkesfiske kommande budgetår. Bakom betänkandet står ett i huvudsak enigt utskott. Den reservation som Kaj Larsson nyss yrkade bifall till ligger ju hårfint nära majoritetens åsikter i betänkandet. Jag finner faktiskt reservationen relativt onödig.

Betänkandet syftar ju till att värna om fiskerinäringen och en levande skärgård. För detta är en bofast fiskarebefolkning mycket viktig. Det syftar till att vi skall kunna förse svenska konsumenter med färsk svensk fisk av god kvalitet.

Till följd av internationella överenskommelser som den förra regeringen träffat har Sverige utfäst sig att avveckla prisregleringen på fisk. Kaj Larsson har rätt i att en del av situationen just nu beror på tidigare politiska beslut. Prisregleringen fungerar för närvarande så att en avgift på all svensklandad och all importerad fisk via en särskild kassa används för vissa stödåtgärder för svensk fiskerinäring.

Regeringen föreslår att det här prisregleringssystemet skall avvecklas den 1 juli 1993. Utskottet föreslår nu att den avvecklingen skall senareläggas, dock senast till den 1 januari 1994. Motivet till den ändringen är att EES-avtalets ikraftträdande med stor sannolikhet kommer att skjutas upp. Den 1 januari är dock det senaste datum då dessa stödåtgärder skall vara avvecklade enligt det s.k. EFTA-avtal som slöts 1989.

Denna senareläggning av avvecklingen av prisregleringssystemet innebär att ytterligare pengar kommer att tillföras prisregleringskassan. Bl.a. detta motiverar att utskottet nu föreslår att vissa stödåtgärder för fisket skall betalas från den kassan i stället för med budgetmedel. Det gäller, som också har sagts här tidigare, t.ex. överskottshanteringen av fisk och det regionalstöd för fiskare på syd- och ostkusten och på Gotland som också utgår för närvarande.

Genom den här omfördelningen av pengar ges det i det föreslagna anslaget – i betänkandet kallas det D 3 Särskilda insatser för fisket – möjligheter att föreslå det statliga rationaliseringsstöd som anges i betänkandet. Det är viktigt att påpeka att utskottet är enigt om att fiskerilånet skall avskaffas och

ersättas med dessa föreslagna rationaliseringsstöd och en del övriga stöd som också har nämnts här, bl.a. stöd för fiskare vid planerat s.k. stillaliggande.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till detta och låta Carl Olov Persson senare kommentera det som handlar om konsumentbefrämjande åtgärder. Jag vill yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 60 CARL OLOV PERSSON (kds):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande. Betänkandet har fått en tillfredsställande utformning som vi har hjälpts åt med allihop.

Jag vill peka på några punkter i betänkandet. Först gäller det detta med de konsumentbefrämjande åtgärderna och de medel som finns till förfogande för detta. Det handlar om 30 miljoner kronor som på några år har blivit litet mer, kanske 40 miljoner. De står till förfogande för att skapa en bättre marknad för fisk.

Det är ett bra anslag med vilket man kan få fisk att bli populär mat. Det är vad det egentligen handlar om. Jag skulle vilja rekommendera Svensk Fisk, som nu får ta ansvaret för detta, att t.ex. samla in fiskrecept. Man kan ta en sjö eller en kuststräcka och bjuda in alla som bor där till en tävling om vem som har bästa receptet för att anrätta gös, gädda, abborre eller lake. Jag lovar att det finns tillräckligt många smakfulla sätt att anrätta fisk för att den skall kunna bli en vanlig och omtyckt kost i alla hushåll.

Svensk gädda säljs t.ex. till Frankrike. Fransmännen anrättar svensk gädda som en delikatess. Jag vet hemifrån att gädda är något som man knappt vill äta här i Sverige. Jag tror att vi kan hitta recept för all svensk fisk som gör att fisk blir populärt. Det kan t.o.m. bli lyxmat. Det är bättre än att pruta bort svensk fisk med hjälp av rabattkuponger. Det ger ändå inte särskilt mycket pengar i hushållskassan, som Kaj Larsson säger.

För fisket är det oerhört viktigt att våra EG-förhandlare når resultat som bidrar till att rädda svenskt fiske. Det är faktiskt ganska hotat just nu. Jag tror att vi med tidigare misslyckade förhandlingar i bakhuvudet, där vi förhandlat bort en ganska stor del av vår rätt till fiske i Nordsjön, kan lita på att förhandlarna gör sitt yttersta för att vi skall få tillbaks mark, eller vi kanske skall säga vatten i det här fallet.

Det är naturligt att utskottet förlänger tiden för normprissystemet tills dessa förhandlingar har gett fullt resultat. Det har kds också motionerat om. Detta innebär att prisregleringskassan får ytterligare såväl inkomster som utgifter. Åtgärden är då kostnadsneutral från budgetsynpunkt. Där vill jag framhålla, precis som har sagts tidigare, att den här reservationen från socialdemokraterna nog var litet onödig. Jag vet inte varför man i det här fallet vill öka på budgetunderskottet. Det behövs ju inte. Detta kan genomföras helt budgetneutralt.

Herr talman! Jag skall inte säga mer i detta ärende, utan vi får fortsätta att bevaka dessa frågor. Kanske kommer en del av dem också att behandlas i den Wramnerska utredningen.

Anf. 61 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Det har nu två gånger sagts från majoritetens sida att man anser vår reservation vara onödig. Det går ändå en skiljelinje mellan våra

resp. uppfattningar. Vi har ansett att det är viktigt att föra upp medlen på ett särskilt konto i statsbudgeten, och det har båda sidor också blivit överens om. Dessa pengar skulle tas från prisregleringskassan.

Vi har menat att när denna kassa avvecklas, skall de pengar som finns kvar överföras till statsbudgeten. Det måste vara rimligt att göra så i stället för att, som ni vill, ta så mycket pengar från prisregleringskassan att den kanske töms. Vi vet ju inte hur mycket pengar som kommer in och inte heller hur mycket som går ut under den tid som är kvar av året.

Det är här som skiljelinjen går. Jag tycker inte att det kan sägas att vårt krav är onödigt.

Herr talman! När det sedan gäller de konsumentfrämjande åtgärderna tycker jag att det är bra att alla partier är överens om användningen av de 30 miljoner kronorna, men det är viktigt att betona att också konsumenterna kommer till tals i Svensk Fisk. Konsumenterna skall alltså inte på något sätt utestängas utan skall givetvis vara med vid fördelningen av dessa pengar och få ha synpunkter på hur de skall användas.

Anf. 62 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Att det svenska fisket brottas med problem har vi fått många bevis för i inläggen under dagens debatt. Jag tycker att det kortfattat kan uttryckas på följande sätt: För mycket sill, för litet torsk. Det är i stort sett dagens problem. Jag kan också tillägga: för stor kapacitet i fiskeflottan i förhållande till den fiskmängd som finns att tillgå.

Fiskerinäringen har i dag på många sätt uppenbara lönsamhetsproblem. Det gäller inte bara själva fiskeriföretagen, utan det drabbar i sin tur också många kringverksamheter, som transporter, isverk, varvsindustri och framför allt beredningsindustrin. Det gäller verksamheter som är direkt beroende av att det landas fisk kontinuerligt och i tillräcklig omfattning.

Vi har tyvärr kunnat se att det blivit konkurser i en del fiskeriföretag. Man försöker i det längsta att rädda sina företag. Det är ju ytterst tragiskt när en företagare på detta område måste gå i konkurs.

Det är också viktigt att staten genom Fiskeriverket försöker att hitta möjligheter att undvika detta, och man har också gjort det genom att ge möjlighet till uppskjutning av räntebetalningar för fiskerilån. Bankerna har också definitivt tagit ett ansvar för att man skall slippa konkursalternativet. Tyvärr drabbar konkurserna ofta det nyaste och effektivaste tonnaget, som vi hade behövt för framtiden.

Ett fiske som har fått ett uppsving under den senaste tiden i Östersjön är det s.k. industrifisket. Det diskuteras mycket huruvida vi skall ha ett industrifiske i Östersjön. Jag tycker att det är positivt att Fiskeriverket och Östersjölaboratoriet i Karlskrona nu har fått till stånd en verksamhet där man skall undersöka fångsterna från industrifisket. Man skall ta reda på om det i dessa finns med torskyngel och annan fisk som inte borde finnas där.

Vi har för litet torsk, och för närvarande råder ett torskfiskestopp öster om Bornholm. Vi hoppas att detta tillsammans med det saltvatteninflöde som skedde i Östersjön under vintern skall ge förutsättningar för ett bättre torskfiske om ett antal år. Det gäller då också att tillse att det svenska fisket kan övervintra under tiden fram till dess.

Den 8 juni i fjol tillsatte jordbruksministern en utredning om det svenska fisket. Jag tycker att detta var bland det bästa som hänt på mycket länge. Det är utredningens delbetänkande som ligger till grund för den proposition och det jordbruksutskottsbetänkande som vi i dag har att ta ställning till. Utredningen skulle gå igenom det svenska fiskets utvecklingsmöjligheter på kort och på lång sikt under, som det heter, beaktande av bl.a. Europaintegration och beståndsutveckling, och den skulle även bedöma behovet av åtgärder.

Det är bra att man på detta sätt lyfter upp fisket och utreder dess möjligheter i framtiden i vid bemärkelse. Det var också bra att det tillsattes en speciell utredningsman och breda referensgrupper dels från näringen, dels från de politiska partierna.

Det är också mycket glädjande att det äntligen har inrättats en riktig fiskeenhet på Jordbruksdepartementet, något som vi har efterlyst under många år. Jag tycker att detta lyfter upp fisket till den nivå där det hör hemma. Det är en viktig näring med egen kompetens och ett eget liv, inte integrerat i andra verksamheter.

Det delbetänkande som ligger till grund för propositionen och utskottets betänkande framlades i december. Jag har tillsammans med min kollega Elving Andersson från Bohuslän gått igenom detta, och vi har funnit fyra detaljpunkter som borde justeras i propositionen, vilken vi i övrigt tycker är alldeles utmärkt. De fyra punkter som vi tar upp kan kanske tyckas vara smådetaljer, men för dem som är berörda av det beslut som vi kommer att fatta här i dag, dvs. för fiskarna längs hela den svenska kusten, är detta detaljer av utomordentligt stor betydelse.

Låt mig först bara säga som en allmän kommentar till betänkandet att det är mycket positivt att det i stort sett är enhälligt. På de punkter där reservationer avgivits föreligger, som jag uppfattar det, inte några större avvikelser utan bara mera detaljmässiga sådana. Man är enig om inriktningen för fisket i framtiden.

Det är viktigt att försöka få till stånd en bred politisk enighet om denna näringsgren, som betyder så mycket för att hålla många kustbygder vid liv. Den är på många orter den kanske enda utkomstmöjligheten, eftersom alternativt sysselsättning saknas.

I propositionen och i betänkandet finns många viktiga förslag, som vi tycker är utmärkta. Det gäller bl.a. förändringarna av fiskerilånens utformning i framtiden, skrivningarna om skrotningsbidrag och stillaliggande.

De fyra punkter som vi tar upp i vår motion gäller EES-avtalet, enligt vilket prisregleringssystemet skall ges en annan utformning. Man trodde tidigare att EES-avtalet skulle träda i kraft den 1 juli detta år, men vi menar att det inte alls är säkert. Man bör i stället vänta med att förändra regleringssystemet tills vi kommer fram till det datum när EES-avtalet verkligen träder i kraft, alternativt till årsskiftet, då EG-Efta-avtalet träder i kraft.

Våra önskemål har på denna punkt tillgodosetts av utskottet, vilket vi tycker är positivt. När det gäller konsumentfrämjande åtgärder föreslås att ca 30 miljoner kronor skall komma Svensk Fisk till del. Våra synpunkter på detta i motionen har blivit tillgodosedda. Jag vill anknyta till det som Kaj

Larsson tidigare sade, nämligen att detta utslaget på alla svenskar motsvarar ungefär 3 kr per person.

Jag brukar när jag kommer till någon livsmedelsaffär här i Stockholm roa mig med att titta på fiskpriserna, och jag har noterat att man för 3 kr får 30 gram torskfilé, vilket inte är särskilt mycket. Alternativt kan man få knappt 1,5 hekto färsk orensad sill. Det är fråga om en mycket liten utgift för den enskilde.

Därför tycker jag att det är utmärkt att överföra medel till Svensk Fisk att användas till en informationskampanj, där man berättar om vilket bra livsmedel den svenska fisken är och hur mycket den kan användas till. Här är vi motionärer också tillgodosedda.

När det gäller överskottshanteringen och bekostandet av denna, liksom det regionala stödet på 5 miljoner kronor till syd- och ostkusten, är vi glada att utskottet även där har följt vårt förslag, dvs. att dessa pengar inte skall belasta de medel som annars skulle användas för fiskerilånen.

Vi tycker att det är positivt att man på detta sätt tar tag i de här frågorna och beaktar de synpunkter som har kommit fram.

Låt mig så kommentera något som vår kollega från Ny demokrati sade i debatten här. Han krävde någonting som motprestation av fiskare i planerat stillaliggande. Jag kan upplysa om att i Blekinge län, där vi har besvär med sysselsättningen bland fiskare, har Länsarbetsnämnden gått in och ordnat kurser för fiskare som ligger still och inte kan bedriva något fiske. Det finns kurser i redskapslära och datateknik, och de som inte vill gå kurser kan få som beredskapsarbete att städa i hamnarna.

Jag tycker att det är ett alldeles utmärkt initiativ, och det innebär att det också ställs krav på fiskarna att förkovra sig och gå vidare i sitt eget yrke.

Det är fantastiskt positivt att få en motion tillgodosedd i alla fyra hemställanspunkterna, herr talman. Jag har inte varit med om det tidigare, och det är väl sällan någon förunnat att så sker. Jag tycker att det är positivt att det finns en politisk vilja till bra beslut som ger det svenska fisket rättvisa möjligheter i ett internationellt perspektiv inför framtiden.

Nu ser vi fram emot att få till stånd en skärgårdsutredning. Vi ser fram emot att det fattas beslut i en eller annan riktning om ny fiskelag och enklare fiskebestämmelser. Vi ser fram emot att Per Wramners fiskeutredning någon gång under året skall komma med sitt slutbetänkande, som följer upp det betänkande som ligger till grund för dagens debatt här i kammaren.

Jag har också fullt förtroende för att fisket får en bra belysning i de pågående EG-förhandlingarna. Även om problemen kan tyckas torna upp sig, ser jag i alla fall positivt på svenskt fiske och dess möjligheter och på den kompetens som näringen besitter. Man skall kunna se framtiden an med tillförsikt, herr talman.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 8 §.)

Prot. 1992/93:106
6 maj 1993

Vissa fiskefrågor

8 § Inrättande av Tyresta nationalpark

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1992/93:JoU22 Inrättande av Tyresta nationalpark (prop. 1992/92:205).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Företogs till avgörande jordbruksutskottets betänkanden 1992/93:JoU20, JoU21 och JoU22.

Jordbruksutskottets betänkande JoU20

Mom. 1 (en långsiktig strategi för anpassningen av det svenska jordbruket till EG:s gemensamma jordbrukspolitik)

Utskottets hemställan bifölls med 266 röster mot 14 för reservation 1 av Christer Windén.

Mom. 3 (anpassningsåtgärder inom animaliesektorn)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 127 för reservation 2 av Margareta Winberg m.fl.

Mom. 4 (uppdraget till Livsmedelsekonomiska samarbetsnämnden m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Christer Windén – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (industrins råvarukostnadsutjämning, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 126 för reservation 4 av Margareta Winberg m.fl.

Mom. 13 (stöd till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 130 för reservation 5 av Margareta Winberg m.fl.

Mom. 16 (principerna för Norrlandsstödet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Christer Windén – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (rådgivningen till jordbruket)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 128 för reservation 7 av Margareta Winberg m.fl.

Jordbruksutskottets betänkande JoU21

Mom. 15 (finansieringen av anslaget till stöd till fiskare på syd- och ostkusten och på Gotland)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Margareta Winberg m.fl. – bifölles med acklamation.

Mom. 18 (motprestation för ersättningen vid stillaliggande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Claus Zaar – bifölles med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölles.

Jordbruksutskottets betänkande JoU22

Utskottets hemställan bifölles.

9 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställts

den 5 maj

1992/93:659 av *Ewa Hedkvist Petersen* (s) till socialministern om behörighetsregler för socionomer m.m.:

Riksdagen beslutade för ett halvt år sedan om en samlad översyn under parlamentarisk medverkan av legitimations- och behörighetsregler för olika yrkesgrupper, bl.a. för socionomer. Regeringen har dock ännu inte påbörjat denna översyn.

Samtidigt urholkas kompetensen i t.ex. socialt arbete på olika sätt. Det förekommer nu att kommuner anställer socialsekreterare utan adekvat utbildning. Kvaliteten i socialt arbete riskerar på detta sätt sänkas och barn och vuxna som behöver bistånd riskerar möta socialsekreterare som inte har kunskap och rutin. Rättssäkerheten kan äventyras.

Människor har rätt att få möta tjänstemän med adekvat utbildning inom t.ex. socialtjänsten. Mot denna bakgrund vill jag fråga socialministern om han avser att påbörja den översyn av behörighets- och legitimationsregler som riksdagen beställt.

1992/93:660 av *Sven-Olof Petersson* (c) till försvarsministern om bruk av anabola steroider bland värnpliktiga:

Användande av anabola steroider innebär stora risker för såväl fysiska som psykiska negativa biverkningar. Det har från flera håll uppmärksam-

mats att bruket av steroider bland de värnpliktiga är omfattande och att det ökat. Detta togs bl.a. nyligen upp i tidningen Värnpliktsnytt, där en inskrivningsläkare på ett mycket oansvarigt sätt försvarade bruket av preparaten. Bruket av anabola steroider måste enligt min mening på alla sätt motverkas. I all synnerhet gäller detta i en miljö som den militära, där användningen av preparaten innebär en säkerhetsrisk, då detta kan leda till försämrat omdöme och psykiska problem såsom bl.a. ökade aggressioner. Förekomsten av anabola steroider på våra regementen kan enligt min mening inte tolereras. Att motverka användningen ställer naturligtvis också krav på rätt attityd bland alla ansvariga inom försvaret.

Vad avser statsrådet att vidta för åtgärder för att komma till rätta med bruket av anabola steroider bland värnpliktiga?

1992/93:661 av *Bo Nilsson* (s) till näringsministern om varvsindustrin:

Jag har till årets riksdag lämnat en motion om fortsatt stöd till den varvsindustri som finns kvar i landet. Jag lämnade dessutom förslag till olika alternativ till stöd som borde vara realistiska.

I debatten om motionen den 16 april i år sade näringsministern bl.a. att det finns skäl att följa utvecklingen mycket noga, detta för att se om det kan behöva göras något långsiktigt förmånligt för branschen. Jag meddelade i debatten att ett företag i branschen redan gått i konkurs. Sedan dess har också Bruce i Landskrona gått i konkurs och ett hundratal anställda mist sina jobb. EG-länderna har ju här gått före och gett stöd av olika storlek till sin varvsindustri.

Nu finns det varken tid eller skäl att vänta längre. Tycker inte näringsministern att vi nu måste göra något aktivt för att rädda det som räddas kan?

1992/93:662 av *Lars Stjernkvist* (s) till finansministern om boendesubventionerna m.m.:

Arbetare, långtidsarbetslösa och ensamstående med barn förlorar mest i köpkraft de närmaste åren. Detta är enligt Dagens eko slutsatsen i en analys som gjorts inom Finansdepartementet. De högavlönade klarar sig betydligt lindrigare undan.

I stort sett alla är överens om att det fordras uppoffringar. Oenigheten gäller hur bördorna skall fördelas. Departementets analys bekräftar, om Ekots uppgifter är korrekta, Socialdemokraternas kritik av regeringens politik. En rad viktiga frågor skall avgöras i framtiden, t.ex. boendesubventionerna. Med analysen som grund måste rimligtvis slutsatsen bli att man inte kan lägga ytterligare bördor på dem som redan bor dyrast.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd vidta med anledning av den analys som gjorts inom departementet?

1992/93:663 av *Stefan Attefall* (kds) till statsrådet Bo Lundgren om bostadsrättsföreningarnas ekonomiska problem:

Det finns ungefär 100 000 familjer som bor i bostadsrätter uppförda under

åren 1985 – 1992. Över hälften av dessa föreningar löper risk att gå i konkurs kring mitten av 1990-talet om inget görs. Kommunala borgensåtaganden kommer att drabba skattebetalarna, kreditförluster kommer att förstärka bankkrisen och många får sin personliga ekonomi spolierad.

Orsaken till denna situation är att många bostadsrättsföreningar har stora skulder som inte amorteras. Samtidigt trappas räntebidragen ner, och det finns inga äldre årgångar i en förening att fördela kostnadshöjningarna på.

Årsavgifter på 700 kr per m² är inte ovanliga, samtidigt som föreningen har en skuld på 10 000 kr per m², och amorteringen är nära noll. När räntebidragen avvecklas är skulden kvar. Till skillnad mot tidigare har inte en hög inflation "amorterat" ned skulden, utan den ligger kvar som en tickande skuldbomb. När detta problem blir synligt på allvar kommer antalet konkurser att stiga kraftigt.

Min fråga till statsrådet Bo Lundgren är därför:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att förhindra stora problem framöver för landets bostadsrättsföreningar?

10 § Kammarén åtskildes kl. 15.47.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 4 § anf. 27 (delvis) och av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Gunborg Apelgren

Prot. 1992/93:106
6 maj 1993

Innehållsförteckning

Torsdagen den 6 maj

1 § Justering av protokoll	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott	1
3 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 5 maj	1
Socialutskottets betänkande SoU19	
Socialutskottets betänkande SoU21	
Socialutskottets betänkande SoU24	
Finansutskottets betänkande FiU26	
Skatteutskottets betänkande SkU32	
Justitieutskottets betänkande JuU29	
Lagutskottets betänkande LU42	
Lagutskottets betänkande LU43	
Utbildningsutskottets betänkande UbU12	
Meddelande om samlad votering	3
4 § Vissa frågor rörande jordbruket och trädgårdsnäringen	3
Jordbruksutskottets betänkande JoU20	
Debatt	
Åke Selberg (s)	
Christer Windén (nyd)	
Jan Jennehag (v)	
Lennart Brunander (c)	
Ingvar Eriksson (m)	
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
(forts. 6 §)	
5 § Information från regeringen om aktuella ESK-frågor under ord- förendskapet	29
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Karl-Erik Svartberg (s)	
Kent Carlsson (s)	
Birgitta Hambraeus (c)	
Hans Göran Franck (s)	
Förste vice talmannen	
6 § (forts. från 4 §) Vissa frågor rörande jordbruket och trädgårdsnä- ringen (forts. JoU20)	37
Dan Ericsson i Kolmården (kds)	
John Andersson (-)	
Beslut fattades efter 8 §	
7 § Vissa fiskefrågor	39
Jordbruksutskottets betänkande JoU21	
Debatt	
Kaj Larsson (s)	

Claus Zaar (nyd)	
Carl G Nilsson (m)	
Carl Olov Persson (kds)	
Sven-Olof Petersson (c)	
<i>Beslut fattades efter 8 §</i>	
8 § Inrättande av Tyresta nationalpark	48
Jordbruksutskottets betänkande JoU22	
Beslut	48
Jordbruksutskottets betänkande JoU20	
Jordbruksutskottets betänkande JoU21	
Jordbruksutskottets betänkande JoU22	
9 § Anmälan om frågor	
1992/93:659 av Ewa Hedkvist Petersen (s) om behörighetsreg-	
ler för socionomer m.m.	49
1992/93:660 av Sven-Olof Petersson (c) om bruk av anabola ste-	
roider bland värnpliktiga.	49
1992/93:661 av Bo Nilsson (s) om varvsindustrin.	50
1992/93:662 av Lars Stjernkvist (s) om boendesubventionerna	
m.m.	50
1992/93:663 av Stefan Attefall (kds) om bostadsrättsförening-	
arnas ekonomiska problem	50

